

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MESLEK YÜKSEKOKULU'NDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENİLMİŞ
GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ İLE KARAR VERME STİLLERİNİN İNCELENMESİ

Hazırlayan

Melihşah KATMAN

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MESLEK YÜKSEKOKULU'NDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENİLMİŞ
GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ İLE KARAR VERME STİLLERİNİN İNCELENMESİ

Hazırlayan

Melihşah KATMAN

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Selahattin AKPINAR

KARAMAN – 2017

**MESLEK YÜKSEKOKULUNDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN
ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ İLE KARAR VERME
STİLLERİNİN İNCELENMESİ**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi:06.10.2017

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan:Doç. Dr. Selahattin AKPINAR

Üye:Doç. Dr. Murat TEKİN

Üye:Doç. Dr. Hamdi PEPE

İmzası

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 21.09.2017 tarihli ve 2017/30-205 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü : Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL

ÖNSÖZ

Son yıllarda bireysel farklılık değişkeni olarak öğrenilmiş güçlülük ve karar verme stilleri üzerine farklı araştırma gruplarıyla yapılan çalışmalarda görece bir artış gözlenmektedir. Düşünmenin, zihnin bir konuyla ilgili bilgileri karşılaştırarak ve aralarındaki bağlantıları inceleyerek bir yargıya ya da karara varma etkinliği olduğu göz önüne alındığında, düşünmeyle karar verme arasındaki ilişki daha çok belirginleşmektedir. Ancak ilgili alan yazında meslek yüksekokulu öğrenciler üzerinde öğrenilmiş güçlülük ile karar verme stillerinin birlikte ele alındığı ve aralarındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu şekilde araştırmanın, meslek yüksekokulu öğrencilerin sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük ve karar verme stillerini belirlemesi; sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük ve karar verme stillerinin demografik değişkenlerden etkilenip etkilenmediğini ortaya koyması ve düşünme stilleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemesi bakımından ilgili alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın bulgularının meslek yüksekokulu öğrenciler olarak yetiştirilecek kişilerin etkili karar verebilme ve öğrenilmiş güçlülük becerilerini kullanabilmelerine ışık tutacağı beklenmektedir.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde, destek ve katkılarının yanı sıra değerli zamanını, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, bana karşı yaklaşımlarından hep güven duyduğum değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Selahattin AKPINAR'a teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Mesleki ve bilimsel düzeyde sahip olduğum özgüvenin mimarı olan Sayın Doç. Dr. Yaprak KALEMOĞLU VAROL hocama teşekkür ederim. Özellikle araştırmanın başlangıç aşamasından bitimine kadar kıymetli zamanını ve bilgilerini esirgemeyen değerli hocam Sayın Doç. Dr. Murat TEKİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Dünyaya gözümü açtığım zamandan bu yana maddi ve manevi desteğini hiç eksik etmeyen anne ve babama, fedakârlığı ve desteği ile her an yanımda olan sevgili eşime şükranlarımı sunuyorum.

Sevgi ve saygılarımla...

Melihşah KATMAN

Karaman, 2017

ÖZET

Meslek Yüksekokulu'nda Öğrenim Gören Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri İle Karar Verme Stillerinin İncelenmesi

Bu çalışma; meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile karar verme stillerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini; Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi 2016-2017 bahar dönemi, Ermenek Meslek Yüksekokulunda, örgün eğitime devam eden, 328'i kadın, 492'si erkek öğrenci olmak üzere, toplam 820 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; evren gurubundan tesadüfi yöntemle seçilmiş, 253'ü kadın, 189'u erkek öğrenci olmak üzere toplam, 442 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, Mann ve diğ. (1998), tarafından geliştirilen (Melbourne Decision Making Questionary) ve Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan Karar Verme Ölçeği, Rosenbaum(1980) tarafından geliştirilen ve Türkçe"ye uyarlaması Siva(1991"den akt.Dağ,1991) ve Dağ(1991) tarafından yapılan ve stresle başa çıkmada bireyin bilişsel stratejileri ne ölçüde kullandığını ölçen ölçekten yararlanılmıştır. Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS (Statistical Package For Social Scientists for Windows Release 22.0) programında analiz edilmiş, manidarlığı. $P < 0.05$ düzeyinde sınanmış ve sonuçlar araştırmanın amaçları doğrultusunda tablolaştırılmış, açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Verilerin analizinde ise; One Sample Kolmogorov-Smirnov Testi, Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis Testi, kullanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin, karar vermede öz saygı düzeylerinin yüksek olduğu, dikkatli karar verme düzeyinin yüksek, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme alt boyutlarının ise orta düzeyde olduğu ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğunu tespit edilmiştir. Demografik özelliklerin bazılarında anlamlı bir farklılık bulunmazken bazı değişkenlerde ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Karar verme, öğrenilmiş güçlülük, öğrenci

ABSTRACT

Examination of Decision Making Styles with the Learned Resourcefulness Levels of Students Studying at Vocational School

This study is made for the purpose of examining the decision making styles with the learned resourcefulness levels of students studying at vocational school. The population of the study consists of 328 female, 492 male students, a total of 820 students who are continuing formal education in 2016-2017 spring semester at Karamanoğlu Mehmetbey University, Ermenek Vocational School. The research sample of the study consists of 253 female, 189 male students, a total of 442 students who are chosen randomly from the population group. In order to achieve the objectives determined by the research, the personal information form developed by the researcher, Melbourne Decision Making Scale developed by Mann and the others (1998) and adapted to Turkish by Deniz (2004), the scale measuring to what extent the individual uses the cognitive strategies in coping with stress developed by Rosenbaum (1980) and adapted to Turkish by Siva(1991) and Dağ (1991) were used. The obtained data has been analyzed in the SPSS program (Statistical Package for Social Scientists for Windows Release 22.0) on the computer, the significance level has been tested at the $P < 0.05$ level and the results are tabulated, described and interpreted for the purposes of the research.

In the analysis of the data; One Sample Kolmogorov-Smirnov Test, Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis Test have been used. In the interpretation of the results $p < 0.05$ significance level has been accepted.

It has been determined that the vocational high school students participating in the research have high levels of self-esteem in decision making, the level of decision making is high but the sub-dimension of timid decision making, deferred decision making, and decision making in panic are at average level and the level of learned resourcefulness is above the average. While some of the demographic features do not differ significantly, a significant difference has been found in some variables.

Keywords: Decision making, learned resourcefulness, student

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	v
GİRİŞ VE AMAÇ	1
BÖLÜM I	5
1.GENEL BİLGİLER	5
I. 1. 1. Karar Verme	5
I. 1. 1. 1. Karar Verme Süreci	6
I. 1. 1. 2. Karar Verme Stilleri	10
BÖLÜM II	15
II. 2. 1. Öğrenilmiş Güçlülük	15
II. 2. 1. 1. Öğrenilmiş Güçlülüğün Türleri	19
II. 2. 1. 2. Öğrenilmiş Güçlülüğün Etkileri	20
BÖLÜM III	22
3.YÖNTEM	22
III. 3. 1. Araştırmanın Modeli	22
III. 3. 2. Araştırma Grubu	22
III. 3. 3. Verilerin Toplanması	23
III. 3. 3. 1. Kişisel Bilgi Formu	23
III. 3. 3. 2. Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKVÖ)	23
III. 3. 3. 2. 1. Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Güvenirliği	25
III. 3. 3. 2. 2 Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Geçerliği	25
III. 3. 3. 2. 3. Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Değerlendirilmesi	26
III. 3. 3. 3. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği	27
III. 3. 3. 3. 1. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğinin Güvenirliği	27
III. 3. 3. 3. 2. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğinin Geçerliği	28
III. 3. 4. Verilerin Analizi	28
BÖLÜM IV	30
4.BULGULAR	30
IV. 4. 1. Araştırma Grubunun Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular	31
IV. 4. 2. Ölçme Araçlarından Elde Edilen Verilere İlişkin Bulgular	37
BÖLÜM V	63
5. TARTIŞMA	63
BÖLÜM VI	82
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	82
6.1. Sonuç	82
6.2. Öneriler	85
KAYNAKÇA	86
EKLER	93

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	31
Tablo 2. Katılımcıların Yaş Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	31
Tablo 3. Katılımcıların Okudukları Sınıf Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	32
Tablo 4. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Eğitim Program Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	32
Tablo 5. Katılımcıların Kaldıkları Yer Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	33
Tablo 6. Katılımcıların Anne Eğitim Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	33
Tablo 7. Katılımcıların Baba Eğitim Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	34
Tablo 8. Katılımcıların Baba Mesleği Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	34
Tablo 9. Katılımcıların Anne Çalışıyor Mu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	35
Tablo 10. Katılımcıların Aylık Gelir Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	35
Tablo 11. Katılımcıların Aktif Olarak Spor Yapma Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	36
Tablo 12. Katılımcıların Kredi Alma Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları.....	36
Tablo 13. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Puanları Dağılımın Normalliğini Denetlemek Amacı ile Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları.....	37
Tablo 14. Öğrencilerin Genel Olarak Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Ort., Ss, Min. Ve Max. Değerlerine İlişkin Sonuçlar.....	38
Tablo 15. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	39
Tablo 16. Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	41
Tablo 17. Öğrencilerin Okudukları Sınıf Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	43
Tablo 18. Öğrencilerin Okudukları Öğretim Programı Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	44

Tablo 19. Öğrencilerin Nerede Kaldıkları Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	46
Tablo 20. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	48
Tablo 21. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	50
Tablo 22. Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	52
Tablo 23. Öğrencilerin Anne Çalışma Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	54
Tablo 24. Öğrencilerin Aylık Gelir Durum Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	56
Tablo 25. Öğrencilerin Aktif Olarak Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	58
Tablo 26. Öğrencilerin Kredi Alma Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	59
Tablo 27. Öğrencilerin Genel Olarak Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğine İlişkin Ait Ort., Ss, Min. Ve Max. Değerlerine İlişkin Sonuçlar.....	60
Tablo 28. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	60
Tablo 29. Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	61
Tablo 30. Öğrencilerin Okudukları Sınıf Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	61
Tablo 31. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Öğretim Programı Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	62
Tablo 32. Öğrencilerin Nerede Kaldıkları Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	62
Tablo 33. Öğrencilerin Anne Eğitim Durum Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	63

Tablo 34. Öğrencilerin Baba Eğitim Durum Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	63
Tablo 35. Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	64
Tablo 36. Öğrencilerin Anne Çalışma Durumu Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	64
Tablo 37. Öğrencilerin Aylık Gelir Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	65
Tablo 38. Öğrencilerin Aktif Olarak Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	65
Tablo 39. Öğrencilerin Kredi Alma Durumu Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları.....	66

GİRİŞ VE AMAÇ

İnsanoğlu, doğumundan itibaren kendisiyle ve dış etmenlerle sürekli olarak bir mücadele içerisinde. Çağımızda gelişmekte olan, bilim ve teknolojinin, bir yandan insanoğlunun bu mücadelesini desteklerken, diğer yandan ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımlarından dolayı, onlarla mücadele etmeleri gereken yeni alanlar ortaya koymaktadır. Bu da insanların çaba sarf etmeleri gereken yeni problemler ve sorumluluklar ortaya çıkarmaktadır. İnsan bunların üstesinden gelmeye çalışırken, bunların etkisiyle kaçınılmaz olan stresle de baş etmek zorunda kalmaktadır.

İnsan yaşantısında, stres yaratan olay ve durumlarla karşılaşmaktadır. Fakat önemli olan, karşılaştıkları olay ve durumlardan çok, bunlarla baş edebilecek, kendilerini denetleme becerilerini, bilişsel stratejilerini kullanabilmeleri, yani sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük dereceleridir.

İnsanlar stres uyaranlarına maruz kaldıkları zaman fizyolojik ve psikolojik dengeleri bozulmaktadır. Bu nedenle, stresin belirli nedenleri dikkate alındığında, stresle başa çıkmayı bilmek ya da güçlü olmayı öğrenmek önemli bir hale gelmektedir.

Zorluklarla başa çıkma ve stres ile yakından ilişkili olan öğrenilmiş güçlülük, sorun yaratan unsurların insanlar üzerindeki olumsuz etkisini en aza indirgeyebilmek için önemli bir kişisel özellik ve özel beceriler dağarcığı olarak dikkat çekmektedir (Coşkun, 2009).

Son yıllarda, stresle mücadelede, öğrenilmiş güçlülük kavramı, adından sıkça söz ettirmekte ve birçok araştırmaya konu olmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük doğumdan itibaren öğrenilen ve stres verici durumlarla başa çıkmada kaynak görevi üstlenen, temel davranışlar ve bilişsel beceriler repertuarı olarak tanımlanmaktadır (Rosenbaum, 1990).

Stres yaratan durumlar karşısında başarılı bir şekilde başa çıkmayı içeren öğrenilmiş güçlülük becerileri, daha çok, olayların birey üzerindeki etkilerinin kontrolünde kullanılır. Bireyde öğrenilmiş güçlülüğün yüksek olması, dağarcığında her türlü başa çıkma ve kendini denetleme becerilerinin yaygın biçimde bulunduğu anlamına gelmektedir. Böylece, bu özelliklere sahip birey, stresle başa çıkmada, bu donanımı sayesinde stresörlerden (stres verici) daha az etkilenebilmekte ve daha az psikolojik sorun yaşayabilmektedir (Dağ, 1992).

Bu perspektiften yaklaşıldığında; “öğrenilmiş güçlülük” (learned resourcefulness), bireye stres oluşturan yaşam koşulları ve olayları ile nasıl ve ne kadar etkin bir şekilde başa çıkıldığını gösteren kognitif bir temeli olan ve üzerinde durulması gereken kavramlardan birisidir (Aslan ve Çeçen, 2007: 3-9). Temeline bakıldığında, Staat'in, koşullanma ile belli beceriler geliştirdiklerini buna da “davranış repertuarı” olarak adlandırdığı, Bandura'nın sosyal öğrenme ve öz yetkinlik araştırmaları ile yine Kanfer ile birlikte geliştirdiği öz kontrol (self control) çalışmaları, Meichenbaum tarafından uygulanan stres aşılama programı öğrenilmiş güçlülük kavramını ortaya çıkmasında temel oluşturmuştur (Coşkun, 2010:21-27).

Bu çalışmalardan sonra M. Rosenbaum tarafından öğrenilmiş güçlülük sadece bir güdü ve inanç değil aynı zamanda öz kontrol davranışını ve becerilerini de içeren bilişsel yetenekler olarak açıklanmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük, stres yaratan yaşam olayları ve bununla birlikte oluşan istenmedik içsel olayların tamamen kaldırılamadığı durumlarda hedef davranışa ulaşmada kişinin öz davranışlarını denetleyerek istenmeyen durumların en aza indirgenmesini sağlayan bilişsel repertuardır. (Coşkun, 2007,72-74). Dolayısıyla, günümüzde modernleşen dünyada, özellikle insanların yoğun ve karmaşık ilişkiler içerisinde bulunduğu kentsel alanlarda, bireyler stres ve anksiyet halinde yaşamaktadır. Bundan dolayı bireylerin öğrenilmiş

güçlülük düzeyleri ile karşılaştıkları, olay ve durumlara yaklaşımı, meydana gelen ve gelebilecek olan riskleri ve kaygıları en aza indirecektir.

Birey, doğumundan ölümüne kadar geçen süre içinde, yaşamın her anı ve her alanında sürekli olarak bir takım problemlerle karşılaşmaktadır. Yaratıcının bireye vermiş olduğu akıl, zekâ, üstün yetenek kabiliyeti ile bu problemlerin üstesinden gelip hayatını idame ettirmesi kaçınılmaz bir sonudur. Yaşam, bu problemlerin üstesinden gelebilmek için karar verme durumu ile iç içe sürmektedir. Verilen kararların niteliği ve niceliği, bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemine, karar verilmesini gerektiren durumun ve seçeneklerin özelliklerine göre değişmektedir (Çetinkaya 2013).

Karar verme, zihinsel bir süreç olup insanın en önemli yaşam becerilerinden biridir. Karar verme akıl, düşünce, bilinç ve irade ile donatılmış insana özgüdür. İnsanın tüm eylem ve davranışı, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir karar verme işlemidir. Yerinde ve uygun verilmiş kararlar bireyin yaşamında olumlu değişimlere neden olurken, hatalı verilmiş kararlar yaşam yönelimini olumsuz yönde etkiler. Gittikçe daha karmaşık hale gelen sosyal ilişkiler içinde birey sürekli problem ve seçeneklerle yüz yüze gelmekte, kendisi için en uygun kararı vermek durumunda kalmaktadır (Çoban ve Hamamcı, 2006).

Öğrencilerin karar verme stilleri ve karar vermede öz-saygıları, eğitim-öğretim sürecinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Öğrencilerin karar verme stillerinin alt boyutlarıyla bilinmesi, öğrencilere yönelik karar verme becerisi eğitim programlarının düzenlenmesi, psiko-eğitim programları uygulanması, öğrencilerin öz-saygı düzeylerini ve akademik başarı düzeylerini arttıracak ve onların çevreleri ile daha sağlıklı iletişim kurmalarını ve uyum sürecini kolaylaştıracak, akıl ve ruh sağlığı bakımından dengeli bir kişiliğe sahip olmalarını sağlayacaktır (Tatlılıoğlu, 2010).

Meslek yüksekokulunda da öğrenim gören öğrencilerin mesleki anlamda karar verme becerilerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Çünkü ortaöğretimden ön lisansa geçiş döneminde mesleki kaygı ve öğrenim şartlarını göz önünde bulundurulduğu zaman karar verme ile öğrenilmiş güçlülüğün önemi ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin eğitim ve öğretim gördükleri şehrin sosyo-kültürel değerleri ve yapısı da karar verme becerilerini etkilemektedir. Yaşam şartları ile mücadeleleri açısından baktığımız zaman öğrenilmiş güçlülüğün önemini ortaya koymaktadır.

Bu bilgiler ışığında araştırma, meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük ile karar verme stillerinin incelenmesi ve bu konuda yapılacak çalışmalara ışık tutması, öğrencilerin yaşamından doyum alması ve kendini geliştirebilmesi için, uygun ve etkili karar verme becerisi kazanması ile öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin geliştirilebilmesi amacıyla yapılmıştır.

BÖLÜM I

1.GENEL BİLGİLER

I. 1. 1. Karar Verme

Birey, yaşamı boyunca birçok farklı olayla karşılaşmaktadır. Bu farklı olaylar arasından kendisine uygun olduğunu düşündüklerine karar vererek hayatına yön vermektedir. Hayatımıza giren yeniliklerle çeşitlilik artmakla birlikte, bunların arasında karar verme güçlülüğü de doğru orantılı artmıştır. Bu yeni yaşama ayak uydurabilmek için daha hızlı ve mantıklı kararlara ulaşabilmek önemlidir.

Karar, dilimizde düşünme ve muhakeme sonunda hüküm, süreklilik, devamlılık, sebat, düzen, uygun tahmin ve benzeri anlamlar ifade eder. Kararsız ise sabırsız, sebatsız, huzursuz, değişken anlamına gelir. Kararın İngilizce ve Fransızcadaki karşılığı olan “decision”, Latince, kesmek, kesintiye uğratmak direnme ve muhalefeti sona erdirmek anlamına gelen “decidere” teriminden gelmektedir. Bu terimin kuvvetli bir iş ve hareket anlamını kapsadığı görülmektedir. Burada söz konusu iş ve hareket, kararsızlık, istikrarsızlık, sabırsızlık, dalgalanma (indecision) halini sona erdiren aksiyonu ifade etmektedir. Görülüyor ki; karar kavramı eylemden ayrılmakla beraber, gerçekte, hareketsizlik ve kararsızlık halinden eylem ve harekete geçişi ifade etmektedir (Tosun, 1992). Her gün biraz daha gelişim gösteren ve değişen dünyada insanlar devamlı karar verme durumlarıyla karşılaşmaktadırlar. Özellikle gelişen teknoloji insanların birden fazla seçeneklerle karşı karşıya gelmesini sağlamıştır. Karar verme, bir ihtiyacı gidereceği düşünülen bir objeye ulaştırabilecek birden fazla yol olduğu zaman, yaşanan sıkıntıyı giderici bir yöneliş şeklinde tanımlanabilir. Karar vermeyi gerektiren durum önemli konularda verileceğinde, sonuçları önceden tasarlama ve

hedefe ulaştırma g¼c¼ en fazla olana y¼nelme daha çok ¼nem kazanmaktadır (Kuzgun, 1992). Bu y¼zden birey, ¼nemli konularda alacağı kararlarda daha titiz davranarak g¼l¼ adımlarla hedefine ulaşabilecektir.

Karar verme eylemi bireyin seçimi, onun sahip olduğu kişisel ve çevresel fakt¼rlerden etkilenebilir. Bireyler, karar verme s¼recinde karar verme davranışına ilişkin kontrol¼n kendilerinde olduğuna inanırlarken, bazıları ise bu kontrol¼n dışsal fakt¼rler tarafından kaynaklandığına inanırlar. Kimisi seçenekler arasından kendisine uygun olanlara kendisi karar verirken kimisi de karar verme s¼recinde diğer bireylerin kararlarına ¼nem vermektedir. Bu nedenle, karar verme eyleminde bireyin sahip olduğu denetim odağının biçimi ¼nemli bir fakt¼rd¼r. En genel anlamıyla karar verme bir bireyi erişmeye çalıştığı hedefe g¼t¼rmesi d¼ř¼n¼len çeşitli yollardan birini seçme işlemidir (Kuzgun, 1992). Karar verme, belli bir eylem biçimine adapte olmaktır. Ne kadar k¼¼k boyutlu olursa olsun, mantıklı, duygusal bir taahh¼t altına girmektedir (imen, 1999).

I. 1. 1. 1. Karar Verme S¼reci

Bireyin daha ¼nceki karşılaştığı seçenekler arasından verdiği kararların sonuçları yani deneyimleri alacağı yeni kararlar ¼zerinde etkili olabilir. Karar verme, kavram olarak incelendiğinde farklı anlamlarda tanımlandığı g¼r¼lmektedir. Karar verme dinamik bir s¼retir ve birey bu s¼re içinde etkin rol oynamaktadır. Birey karar vermede, karmaşık bir bilgi toplama araştırması yapmakta, çevresinden gittikçe artan bir şekilde geri bildirim almakta, bazı bilgileri ayrıntılı olarak incelemekte, bazı bilgileri elden çıkarmakta, geleceğe y¼nelik planlamalar yapmaktadır. Karar verme s¼reci bir anlamda bireyin i d¼nyasında denge sağlama s¼reci olarak da g¼r¼lebilir. Karar verme durumunda olan birey, hem i d¼nyasına

yönelik ihtiyaçlarını, hem de çevresel beklentileri karşılamaya ve doyurmaya yöneliktir. Bunu yapabilmek için de bireyin kişisel ve çevresel kaynaklarını etkili ve olumlu bir şekilde kullanması gerekmektedir (Daft 1994). Ayrıca karar verme kavramı; a) karar, eylemi etkileyen her türlü yargı; b) karar verme, insanın istediği sonuca ulaşmak için alternatifler arasından seçim yapması; c) karar verme, bir sorunu çözmek için uygulanacak yaptırımı tespit etme süreci; d) yapılan değerlendirmeler sonucunda hüküm verme süreci; e) olay ya da sorunla ilgili bilgileri yorumlayarak ve kıyaslama yaparak bir yargıya varma süreci olarak da tanımlanmaktadır (Taymaz, 2000). Bu tanımlara göre karar verme, alternatifler arasından doğru değerlendirmeyi yaparak sonuca gitme sürecidir. Bu bağlamda, karar verme dinamik bir süreçtir ve birey bu süreçte etkin rol oynamaktadır (Ersever, 1996).

Kuzgun'a (2000) göre karar verme davranışının ortaya çıkabilmesi için üç koşulun bulunması gerekmektedir:

1. Karar verme ihtiyacını ortaya çıkaran bir güçlülüğün varlığı ve bu güçlülüğün birey tarafından hissedilmesi,
2. Güçlülüğü giderecek birden fazla seçeneğin bulunması,
3. Bireyin seçeneklerden birine yönelme özgürlüğüne sahip olması.

Bireyin bir karar durumunda izlenecek yollar (seçenekler), erişilmek istenen hedeflerle bunlara erişme olasılığı ilişkisine göre yönelim değeri alırlar. Yani insanlar, seçenekler arasında, en yüksek olumlu ve en düşük olumsuz değere sahip ve gerçekleşme olasılığı en güçlü olan seçeneğe yönelirler (Kuzgun, 2000).

Karar kuramıyla ilgili araştırmaları incelediğimizde, araştırmalar karar verme süreci üzerinde yoğunlaşmış ve karar verme sürecinin evreleri üçe ayrılmış, bu evrelerin birbirinden bağımsız evreler olduğu, her karar verme evresinin, kendi içinde bir dizi ön ve son

karar evresinde verilen alt kararlardan oluştuğu ortaya konmuştur (Eldeleklioğlu; 1996; Deniz, 2002; Kesici, 2002; Avşaroğlu, 2007, Akt.Zeleny,Ersever, 1996). Bu sũreçler şunlardır:

Karar ˆncesi Dˆnem: 1. Karar ˆncesi dˆnem; ilk olarak bir çatışmayla başlamakta ve bu çatışma karar veren bireyi karar vermek ˆzere gˆdˆleyen bir gerilimin oluşmasına neden olmaktadır. Karar verici durumundaki birey ideal olduğunu dˆřˆndˆđˆ seçenekler oluşturmaya başlar, seçenekleri ve ortaya çıkarabileceği sonuçları kapsamlı bir şekilde değerlendirir. Karar verme durumuyla karşı karşıya kalan birey, elde ettiği bilgileri kendisine gˆre değerlendirmekte ve bir sıralama oluşturmaktadır.

Karar Dˆnemi: Bu dˆneme karar verme durumu içinde olan birey; karar durumuna uyum sağladıktan sonra, var olan tˆm seçenekleri ideali ile kıyaslayarak elemeye başlamaktadır. Birey ideale en yakın olduğunu inandığı seçeneğe yˆnelerek, karar verici olarak uygulamaya koyacağı kararı belirlemektedir.

Karar Sonrası Dˆnem: Karar sonrası dˆnemde ise; birey verdiği kararın uygulanması sonucunda ortaya çıkan durumun bir değerlendirme ve yorumunu yapmaktadır. Karar verme sũrecinde ˆncelikle problemin ortaya konulması gerekmektedir (Adair, 2000). Yapılması gereken bir sonraki adım, gerekli bilgilerin toplanmasıdır. Daha sonra sonuca ulaşabilmek için uygun seçenekler oluşturulmalıdır. Bˆtˆn olasılıklar çeşitli boyutları ile dˆřˆnˆlmesi için olaylara geniş bir açıdan bakılmalıdır. Karar vermede ˆncelikli etkinlik, seçim ˆlˆtlerinin belirlenmesidir. Eğer bir seçenek, mutlaka olmalı, ˆlˆtˆnˆ karşılamıyorsa bu seçenek elenmelidir. Tam tersi olarak eğer bir seçim sırasında temel ˆlˆtlere ulaşıyorsa bunlar gerekli olan çok fazla istenenlerdir. ˆˆncˆ ˆlˆt ise “olsa iyi olurdu” ˆlˆtleridir. Karar verme sũrecindeki son adım ise verilen kararların uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesidir (Deniz, 2002).

Adair de karar verme sürecinde yararlanılabilecek beş adımlı bir yaklaşım önermektedir. Karar verme sürecinde öncelikle problemin (amacın) ortaya konulması gerektiğini vurgulamaktadır. Yapılması gereken bir sonraki adım, gerekli bilgilerin toplanmasıdır. Ulaşamadığımız kritik bilgilerin eksikliğinde karar vermenin ertelenmesi doğru bir yaklaşımdır. Daha sonra sonuca ulaşabilmek için uygun seçenekler yaratılmalıdır. Etkin karar verebilmek için en az üç ya da daha fazla olasılık yaratılmalıdır. Bütün olasılıkların çeşitli boyutları ile düşünülebilmesi için olaylara geniş bir açıdan bakılmalıdır. Karar vermede öncelikli etkinlik, seçim ölçütlerinin belirlenmesidir. Eğer bir seçenek, mutlaka olmalı (must) ölçütünü karşılamıyorsa bu seçenek elenmelidir. Tam tersi olarak eğer bir seçim sırasında temel ölçütlere (mutlaka) ulaşıyorsa bunlar gerekli olan çok fazla istenenlerdir. Üçüncü ölçüt ise olsa iyi olurdu (olabilir) ölçütleridir. Karar verme sürecindeki son adım ise verilen kararların uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesidir (Adair, 2000). Karar verme süreci boyunca, karar verecek olan kişinin doğru kararlar verebilmesi, karar verme sürecinin nasıl geçirdiği ile yakından ilgilidir. Carney ve Wells, (1995) karar verme konusunda bireylere düşen görevler olduğunu belirtmiştir).

Bu görevleri şu şekilde sıralamışlardır;

1. Doğru, güncel ve detaylı bilgiler toplamak,
2. Seçenekler için liste oluşturmak. Bir karar vermek için en az iki seçeneğin olmasına dikkat etmek,
3. En ince farkları ve detayları görebilme, değerlendirme ve seçenekleri belirleme,
4. Seçenekleri eleme ve tek bir seçeneğe indirme,
5. Karar için gereçler geliştirme,
6. Kararı yeniden gözden geçirme.

I. 1. 1. 2. Karar Verme Stilleri

Bireyin hayatını mutlu geçirebilmesi için verdiği kararların, karşı karşıya kaldığı seçenekler arasından en uygunu olmalıdır.

Bireylerin karar verme stilleri, bireysel özellikleriyle ilişkilidir. Karar verme stili; karar verme durumunda bir kişinin yaklaşım, tepki ve eylemlerde bulunduğu duruma denir (Phillips et al., 1985).

Nunnally'e (1978), göre karar verme stillerinin kavramsal olarak içerdiği ilk teorik açıklamalar, genel özelliklerden daha çok davranışlar üzerinde odaklanırken, bazı araştırmacılar bireylerin topladıkları bilgiler ile süreç bilgileri üzerinde odaklanmaktadır.

Scott ve Bruce'e (1995), göre bireyler karar verme sürecinde bilgi toplarken, bu bilgileri özümsemek için hem kavramların hem de bilgilerin ayrıştırılması için daha önceden yerleşmiş bilişsel stillerini temel alırlar (Akt: Avşaroğlu, 2007). İnsanların neye, kime, hangi duruma göre karar aldığı, onun özelliklerine göre değişiklik gösterebilir.

Dinklage (1967), tarafından ilk olarak isimlendirilen ve daha sonra birçok araştırmanın yapıldığı karar verme stratejileri şunlardır (Akt: Payne ve ark 1993).

İçtepkisel Karar Vericiler: Seçenekler üzerinde yeterince düşünülmeden, içten gelindiği gibi karar verilen stratejidir. Bu kişiler karar verirken duygularının doğruya götüreceğine inanır ve hoşlarına giden seçeneğe yönelirler.

Kaderci Karar Vericiler: Bu kişiler kararlarını çevresel olay veya koşullara ya da kaderlerine bırakırlar.

Boyun Eğici Karar Vericiler: Bu kişiler kendi kararlarını verirken diğer kişilerin kendileri yerine karar vermelerini isterler. Diğer kişilerin planları ile hareket etme eğilimleri vardır.

Erteleyici Karar Vericiler: Bu kişiler problemle ilgili yaklaşma biçimini ve düşüncelerini sürekli ertelerler.

Kararsız Karar Vericiler: Bu stratejide karar verenler, verdiği kararı değiştirmek istemekte ve hiçbir karardan memnun olmamaktadırlar.

Mantıklı Karar Vericiler: Bu kişiler, biliş ve duyguları arasında bazı dengelemeler ile akılcı bir yaklaşımı temel alırlar. Seçenekleri birbirleri ile karşılaştırabilmekte, birini diğerine tercih etmekte ya da her iki seçeneği eşit olarak değerlendirebilmektedirler. Mantıklı karar veren bireyler, akılcı ve sistematik bir mantıksal düzenleme becerisine sahiptirler. Kendilerine en fazla yarar getirecek olan seçeneği kabul etmekte ve risk almaktadırlar.

Donup Kalarak Karar Vericiler: Bu bireyler, kararın sorumluluğunu kabul ederler fakat karara yaklaşma güçleri çok fazla olmamakta ve karar vermekte zorlanmaktadırlar.

Gerçekten Kaçan Karar Vericiler: Bireylerin bir karardan kaçındığı ya da bir cevap vermede araştırmadan saptıkları stratejilerdir.

Riske Girmek İstemeyen Karar Vericiler: Bu stratejide karar veren bireyler, risk düzeyi en düşük olanların kavranması ile alternatifleri sürekli eleyerek hareket ederler.

Bağımsız Karar Vericiler: Bu bireyler karar verirken başka kişilerden etkilenmeden kendi kendilerine karar verirler (Payne ve ark 1993).

Bazı kuramcılar, karar verme stilleri konusunda kararsızlık olgusunu ayrı bir alan olarak ele alıp incelemekte ve kararsızlığın kaçınılması gereken bir durum olduğunu

belirtmektedirler. Karar verme stillerine ilişkin araştırmalar dikkate alındığında etkili karar vermede en uygun stilin mantıklı karar verme stili olduğu görülmektedir (Bacanlı, 2000).

Karar verme stili, karar verirken toplanan bilgiler ve düşünülen çeşitli alternatif durumlarıdır. Bes tür karar verme stili vardır (Scott ve Bruce, 1995; Philips, Friedlander, Paziienza ve Kost, 1985). Bunlar:

1. Akılcı karar verme stili: Karar verme durumunda, bireylerin karar vermesi gereken durumla ilgili araştırma ve inceleme yaparak duruma en uygun alternatifi seçmesidir. Akılcı karar verme stiline sahip bireyler, daha dikkatli bir tutum sergilerler.

2. Sezgisel karar verme: Karar verme durumlarında bireylerin içsel olarak duyguları ve sezgileri ile karar vermesidir. Sezgisel karar verme stiline sahip bireyler, diğerlerine göre daha hızlıdırlar ve nsezilerini kullanırlar.

3. Bağımlı karar verme: Karar verme durumlarında bireyin başkalarının tavsiyelerine ve yönlendirmelerine göre karar vermesidir. Bağımlı karar verme stiline sahip bireyler, kararlarının sorumluluklarını diğerlerine yansıtılmaktadırlar.

4. Kaçıngan karar verme: Karar verme durumunda bireyin karar vermemek için karardan uzaklaşmasıdır. Kaçıngan karar verme stiline sahip bireyler, karar verme sorumluluğundan kaçma eğilimi gösterirler.

5. Spontan karar verme: Karar verme durumunda bireyin o andaki ve koşuldaki durumuna göre karar vermesidir. Spontan karar verme stiline sahip bireyler, kendiliğinden ve doğal sürecine göre karar verme eğilimi gösterirler.

İstenilen hedefe veya sonuca ulaşabilmek için bireylerin akılcı karar verme stiline kullanılmaları teşvik edilmelidir.

Karar verme stillerini bilişsel açıdan ele alan araştırmacılar; (Mann, Harmonive Power'dan aktaran Tiryaki, 1997) seçim, anlama, yaratıcı problem çözme, uzlaşma, sonucu değerlendirme, doğru seçim, güvenilirlik, kararlılık ve bağlanma şeklinde dokuz yapıdan bahsetmişlerdir (Aktaran, Deniz, 2002).

Bunlar:

Seçim: Seçim olmazsa karar verme becerisinin ön koşulu gerçekleşemez. Kararların kontrolü; içtepesel denetim ve kendine saygı ile ilgilidir. Ergenlerin seçimlerinde çoğunlukla akran gruplarına mutlaka uyulması dayatıldığından denetim ve sorumluluğun gelişimi göz ardı edilebilmektedir.

Anlama: Karar verme etkinliğinin anlaşılması anlamına gelen bilişsel süreç olarak ifade edilebilir. Bireylerin kendi bilişsel süreçleri hakkındaki bilgisi; okuma, hatırlama, problem çözme gibi becerilerin yerine getirilmesinde gerekli olabilmektedir.

Yaratıcı Problem Çözme: Problemin tanımlanmasını, seçeneklerin belirlenip sıraya konmasını, yeni seçenekleri üretmek için yaratıcı bileşimi ve amaçlarına ulaşmak için gereken adımların atılmasını kavramayı içermektedir (Deniz, 2002).

Uzlaşma: Karardan etkilenebilecek kişi veya kişilerle kabul edilebilir bir çözüm üzerinde anlaşma yoluna gitmektir. Uzlaşmada başka bir kişinin fikirlerinin alınması önemlidir.

Sonucu değerlendirebilme: Yapılacak seçimlerin getirileri üzerinde kendisi ve diğerleri için düşünebilme ve sağlıklı öngörü oluşturma düzeyidir.

Doğru seçim: Bilgiye mantıklı ve etkili biçimde ulaşabilme koşuldur. Karar verici bireyler, problem çözümünde esnek stratejileri hayata geçirirlerse probleme isabetli akılcı bir biçimde çözüm getirebilirler.

Güvenirlik: Seçeneklerin sıralanmasında bilginin güvenilirliğini değerlendirme yetisi ve becerisidir. Eldeki bilgiler yeni bilgilerle karşılaştırılarak da güvenilirlik kontrolü yapılabilir.

Kararlılık: Karar verici birey yaptığı seçimlerde ısrarcı ve tutarlı olmalı, yaptığı seçimin sorumluluğunu alabilmelidir. Ergenliğin ileri aşamasında gençler, kararlarında daha istikrarlı olabilmektedirler.

Bağlanma: Kararların karar vericiyi bağlayıcılığı ile ilgilidir. Yaş ilerledikçe karar verme ve problem çözme stratejilerinde yüksek bir yeterlilik görülebilmektedir.

Bireylerin karar verme stilleri spontan-sistemli karar verme ve içedönük dışadönük karar verme şeklinde sınıflandırılmıştır. Spontan-sistemli boyutta, bilginin nasıl edildiği ve sürece nasıl dahil edildiği belirlenmektedir. Spontan karar verme stiline sahip bireyler anında, çabucak ve bütün olarak karar vermektedirler (Akt.Johnson, 1978) .

BÖLÜM II

II. 2. 1. Öğrenilmiş Güçlülük

Bireylerin hem çalışma hem de özel yaşantılarında birçok stres unsuruyla karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. Bu unsurlara karşı etkili bir biçimde baş ederek olumsuz etkilerini en aza indirebilmeleri ise ne kadar güçlü olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Günümüzde insanların gündelik yaşamlarını en fazla etkileyen faktörlerden biri olarak görülebilecek stres ve stres kaynakları üzerinde çalışan Rosenbaum (1980) tarafından ortaya atılan öğrenilmiş güçlülük kavramı, genel anlamda bu stres ve stres kaynaklarıyla başa çıkmada kullanılabilecek bir stratejiyi tanımlar. Dolayısıyla bu kavram, duyguların, düşüncelerin, acının ve istenmeyen olumsuz düşüncelerin kontrolünde kullanılan bilişsel bir beceri, düşünsel ve sosyal güçlülük anlamlarına gelmemektedir. Bireyler yaşantıları gereği aile ve iş hayatında diğer karşılıklı ilişkilerinde içsel ve dışsal faktörlere bağlı olarak stres yaratan olaylarla karşı karşıya gelmektedir. Diğer yandan Rosenbaum, öğrenilmiş güçlülüğün strese neden olan olayların birey üzerinde yaratacağı etkileri kontrol etmede kullanıldığını dikkat çekmektedir. Stres yaratan olayları ortadan kaldıramaması ya da bu duruma bir çözüm üretememesi bireyin yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrenilmiş güçlülük kavramını ilk olarak Meichenbaum (1977) kullanmıştır.

Bireyin; duygusal ve fizyolojik tepkileriyle başa çıkmak için kişisel kaynaklarından ve bilişlerinden yararlanması, planlama, problemi tanımlama, seçenekleri değerlendirme ve sonuçları tahmin etme gibi problem çözme stratejilerini kullanması, doyumunu erteleyebilme becerisine ve içsel olaylarını erteleyebileceğine dair genel bir

inanca sahip olması gibi davranışlar öğrenilmiş güçlülük kavramı içine girmektedir (Rosenbaum, 1980, 1983, 1990).

Rosenbaum (1983; Akt. Sürük, 1994), öğrenilmiş güçlülüğü oluşturan bilisel becerilerin kişide bir dağarcık halinde bulunduğunu ve tümüyle öğrenme yaşantıları (şartlanma, model alma, talimatla öğrenme vb.) sonunda ortaya çıktığını belirtmektedir.

Bir davranışın bu kategoride sayılabilmesi için;

(1) içsel bir olay tarafından başlatılması

(2) bu olayın söz konusu davranışı gerektiren durumdaki olumsuz etkiyi azaltması gerekmektedir. Bu da içsel olayları kendi kendine izleyebilme, değerlendirebilme ve duyguları adlandırabilme gibi becerilerin kişide bulunmasını gerektirmektedir.

Öğrenilmiş güçlülüğü oluşturan kognitif ve davranışsal repertuarı, bireyde dağarcık halinde bulunmakta ve bu beceriler tümüyle öğrenme yaşantıları sonucunda oluşmakta olup, erken yaşlardan itibaren resmi olmayan yollardan öğrenilmeye başlanmaktadır (Rosenbaum, 1983; Akt: Gültekin, 2011). Bu davranış ve yetenek repertuarının oluşmasında bireyin içinde bulunduğu ortamın önemi büyüktür. Rosenbaum'a (1980, 1983) göre öğrenilmiş güçlülük özellikleri, bilişsel yollar, sosyal ve fiziksel çevre ile oluşan etkileşim neticesi kazanılmakta ve güçlülük olarak tanımlanan davranış ve özelliklerin, bireyin yetişmiş olduğu çevre içerisinde öğrenilip gelişmekte olduğunu savunmaktadır (Yıldırım, Gülpınar ve Uğuz, 2012). Oluşan davranış repertuarı sadece şartlanma ile değil, model alma, resmi ve resmi olmayan eğitim, bilgi ve talimatlar ile de kazanılmaktadır (Burçak, 2013).

Rosenbaum(1988'den akt.Yalçın,2007:6) öğrenilmiş güçlülüğün yalnızca inanışları değil, becerileri ve öz-kontrol davranışlarını da içerdiğini ifade etmiştir. Rosenbaum(1980:109-111)'a göre öz-kontrol yanıtları hedef davranışın etkili performansını bozan herhangi bir içsel olay(ağrı, endişe gibi) tarafından başlatılmakta ve bu içsel olaylar tarafından başlatılan girişimin azaltılmasına yönlendirilmektedir. Rosenbaum(1980:109-111) öğrenilmiş güçlülük kavramının dört temel öz-kontrol davranışlarını içerebileceğini ileri sürmüştür:

a) Duygusal ve psikolojik yanıtların kontrolü için bilişlerin ve öz-yönergelerin kullanılması: Genel olarak başa çıkma tutumlarını problem odaklı olanlar ve duygusal odaklı olanlar şeklinde ikiye ayırmak olasıdır. Bunlardan ilki sorunun ana kaynağına ilişkin başa çıkma tutumlarını, ikincisi ise ana kaynağın yol açtığı duygusal etkiyle başa çıkma tutumlarını içerir. Duygusal gerilimin uygun bir şekilde sorun çözme stratejisine dönüştürülmesi durumunda bedensel ve psikolojik stres azalır, sorunu çözenin getirdiği kendine yeterlik duygusuyla, benlik gücü ve engellenmeye dayanma gücü artar(Ağargün vd.,2005:222).

b) Problem çözme stratejilerine başvurma: Bu süreç planlama, problemi tanımlama, alternatifleri değerlendirme, sonuçları tahmin etme gibi aşamalardan oluşmaktadır(Aslan ve Çeçen,2007:4;Rosenbaum,1980:110). Kişinin stres oluşturan bir etken karşısında problem çözme biçimi; biliş, duygulanım ve davranışın birbiri ile karmaşık bir biçimde ilişkili olduğu bir süreçten geçtikten sonra şekillenir(Ağargün vd.,2005:225).

c) Anlık doyum isteğinin ertelenebilmesi: Bireylerin özel ya da iş hayatlarında beklentilerini elde edememeleri genel bir memnuniyetsizlik yaşamalarına neden olmaktadır. Hatta bu alanlardaki beklentileri için çaba sarf edip ve sonuç olumsuz olmuşsa bu memnuniyetsizlik daha fazla olmaktadır. Dolayısıyla bireylerin beklentileri hemen gerçekleşmeyebilir(Çakır,2009). İşte bu durumun yaratacağı gerilim ve stresin üstesinden gelebilme becerisi öğrenilmiş güçlülüğün ‘anlık doyum isteğinin ertelenebilmesi’ unsuruyla ifade edilebilmektedir.

d) Algılanan öz-yeterlilik(bireyin özel bir öz-kontrol yeteneğine başvurmadan önce dışarıdan yardım almadan davranışlarını kontrol edebileceğine inanması): Başarı güdüsü yüksek olan bireyler sebepleri kendi dışlarında değil içlerinde aramaktadırlar. Böylece zihinsel ve duygusal enerjilerini kendi dışlarındaki değil, kontrol edebilecekleri kendi içlerindeki faktörlere yöneltirler(Baltaş ve Baltaş.2004:23). Sonucunu değiştiremeyecekleri olayları kabul etmeleri kolaylaşır ve sorunu çözebilmek için alternatif çözüm yolları arayabilirler(Çakır,2009).

Kişinin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin yüksek olması, basa çıkma ve öz-kontrol becerilerini yaygın bir biçimde kullandığını, dolayısıyla stres yaratan durumlardan daha az etkilendiğini ve daha az psikolojik sorunlar yaşayabileceğini göstermektedir (Dağ, 1992).

Genel olarak bakıldığında, stresi yok etmek mümkün olmamakta ancak öğrenilmiş güçlülük düzeyinin artırılması sayesinde stresin ve sorun yaratan unsurların birey üzerinde yarattığı olumsuz etki, kontrol edilip azaltılabilmektedir.

II. 2. 1. 1. Öğrenilmiş Güçlülüğün Türleri

Bireyler kimi zaman anlık yaşantılarını kontrol etmekte zorlanabilir veya kontrol edemeyebilirler. Ancak bu durumlara karşı sergileyecekleri davranışları kontrol edebilirler. Bireyler sahip olduğu öz kontrol yetenekleri sayesinde anlık yaşantılar sonucu meydana gelen davranışları belirleyebilir, olumsuz durumların bireyde ortaya çıkardığı stres faktörü ile baş edebilir (Burçak, 2012).

Rosenbaum (1989, 1990, 1993)'a göre başarılı şekilde bir baş etme eğilimi, öz kontrol davranışlarının harekete geçmesiyle ortaya çıkmakta ve bu öz kontrol davranışların üç temel fonksiyonu bulunmaktadır; onarıcı (redressive), yenileyici (reformative) ve tecrübeye dayanan (experiential) (Akt: Argun, 2005;Aslan, 2006,Güloğlu, 2006).

Onarıcı öz kontrol istenen davranışı engelleyen içsel yaşantıların bozucu etkisini düzenleyip bireyin dengeye ulaşmasını, yenileyici öz kontrol sorunlu, uyumsuz, mevcut davranış ve alışkanlıkların değiştirilip yeni davranışın ortaya konmasını, deneyimleyici öz kontrol ise herhangi bir değişim olmaksızın yaşantılara karşı açık olunmasını (Coşkun, 2007) ve bilişleri düzenleme sürecinde yaşanan olumsuz durumların üstesinden gelinmesiyle birlikte keyif verici etkinliklere yönelmeyi sağlayan davranışları ifade etmektedir. Deneyimleyici öz kontrolün bu işlevi Maslow (1970)'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki üst bölümlerde bulunan ihtiyaçların tatmini için önemlidir (Güloğlu, 2006). Onarıcı öz kontrolü içeren davranışlar, aksaklıkları yeniden düzenlemekte ve bireyin bu konuda denge kurmasına yardım etmektedir. Yenileyici öz kontrolü içeren davranışlar, bireydeki değişim sürecine yardımcı olacak davranışları içermektedir (Duyan, Gül den ve Gelbal, 2012). Ayrıca onarıcı ve yenileyici öz kontrol bilişsel kapatma sistemi

olarak, deneyimleyici öz kontrol ise açma sistemi olarak adlandırılmaktadır (Rosenbaum, 1998;Akt: Coşkun, 2010).

1. Onarıcı Öz Kontrol ; Bireylerin amaçlarına yönelik oluşturduğu davranışlarına müdahalede bulunan duygular, bilişler, acılar, inançlar gibi içsel yaşam olaylarını gözlemleyip denetleyebilen davranışları içermektedir. Amacı bu davranışların korunmasıdır.

2. Yenileyici Öz Kontrol ; Uyumsuz, sorunlu davranış ve alışkanlıkların değiştirilip yeniden geliştirilmesini amaçlar.

3. Tecrübeye Dayanan (Deneyimleyici) Öz Kontrol ; Değişim çabası olmadan veya değişimlerden kaçınmadan yeni durum ve yaşantılara karşı açık olunmasını ifade eder. Özellikle spor, müzik, sanat gibi keyif verici hobilerin deneyimlenmesini sağlayan davranışları içermektedir (Rosenbaum, 1998;Akt: Coşkun, 2010).

II. 2. 1. 2. Öğrenilmiş Güçlülüğün Etkileri

Bireylerin kontrol edemedikleri olaylara maruz kalması durumunda hem psikolojik hem de fiziksel olarak olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu yüzden öğrenilmiş güçlülük düzeyini arttırmak, bireyin öz güveni ve zorlu durumlarda başarılı olabilme inancı gibi birçok olumlu faktörü ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Alan yazın incelemelerinden anlaşıldığı gibi bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin yüksek olması istenen ve beklenen bir durumdur. “*Öğrenilmiş güçlülük düzeyinin yüksek olması bireylerin zihinsel sağlıklarını korumaları ve stresli durumlarla etkili bir şekilde baş etmeleri için gereklidir*” (Ceyhan ve Ceyhan, 2011, s:651). Rosenbaum, normal hallerde bir sağlıksızlık durumu oluştuğunda bireyin bu durumdan kurtulup sağlıklı haline

dönebilmesi için alışkanlık edindiği yanlış davranışlardan kurtularak, sağlıklı halinin devam etmesini sağlayacak davranışları gösterip benimsemesi gerektiğini ve bu sağlıklılık davranışlarının da bireyin öz kontrol yeteneği sayesinde öğrenildiğini vurgulamaktadır. Yeni davranışlar edinmede engel oluşturan alışkanlıkların ortadan kaldırılması ve yeni davranışların edinilmesi bireyin kişisel olarak öz kontrolünün yeniden sağlanması sayesinde olabilmektedir (Rosenbaum, 1989;Akt: Coşkun, 2007). Kötü alışkanlıklardan vazgeçme, sağlık perhizlerine dikkat etme, istenmeyen ancak yapılması zorunlu olan işlerin tamamlanmasında ve günlük yaşamdaki diğer engellerin üstesinden gelme gibi beceriler öz-kontrol becerisine sahip olan bireylerin olumsuz duygularla başa çıkmasını kolaylaştırır (Tutar, 2007; Ceyhan ve Ceyhan, 2011). Başa çıkma ve öz-kontrol becerileri yeterli derecede bulunmayan bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin düşük olduğunun göstergesidir. Bireyin bu özelliklere sahip olmaması stres oluşturan unsurlardan daha fazla etkilenmesini ve daha fazla psikolojik sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır (Dağ, 1992). Sonuç olarak, öğrenilmiş güçlülük düzeyinin yüksek olması beklenen ve istenen bir durumdur.

Bireyler öğrenilmiş güçlülük düzeylerini geliştirip stres yaratan olaylar karşısında stresle başa çıkma yollarını kullanarak da aşırı stres ve anksiyet bozukluğu, bireylerin bedensel, kişisel ve ruhsal açıdan sağlığını tehdit etmektedir.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan model, araştırma grubu, verilerin toplanması ile ilgili yapılan çalışmalar ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

III. 3. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geniş grupları içeren evrenden seçilmiş bir örneklem grup üzerinde yapılan geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle incelemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez.

Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir. Durum tespiti için araştırmacı tarafından anket kullanılacaktır. Anket araştırmacı tarafından uygulanacağından uygulama sırasında karşılaşılabilecek sorular cevaplandırılabilir (Karasar, 1999).

III. 3. 2. Araştırma Grubu

Araştırmanın grubunu; Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında Ermenek Meslek Yüksekokulunda örgün eğitime devam eden, 253'ü kadın, 189'u erkek öğrenci olmak üzere, toplam 442 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma grubunu oluşturan öğrenciler okullarında rasgele (random) yöntemle seçilmişlerdir.

III. 3. 3. Verilerin Toplanması

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan veriler,

- Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu,
- Mann ve Diğ. (1998), tarafından geliştirilen (Melbourne Decision Making Questionary) Deniz (2004), tarafından Türkçe'ye uyarlanan Karar Verme Ölçeği ve Orjinal formu Rosenbaum (1980) tarafından geliştirilen "Siva (1991) tarafından Türkçeye uyarlanan "Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği" kullanılmıştır.

III. 3. 3. 1. Kişisel Bilgi Formu

12 sorudan oluşan kişisel bilgi formu, üniversite öğrencilerinin kişisel özelliklerini (cinsiyet, yaş, sınıf, öğretim programı, nerede barınıyorsunuz, annenizin eğitim durumu, babanızın eğitim durumu, babanızın mesleği, annenizin çalışıp çalışmama durumu, sizin aylık gelir durumunuz, aktif olarak spor yapıyor musunuz, kredi alıyor musunuz) belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

III. 3. 3. 2. Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKVÖ)

Orijinali Mann ve Diğ. (1998), tarafından geliştirilmiş olan Melbourne Karar Verme Ölçeğini, (Melbourne Decision Making Questionary) Deniz (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmıştır. Melbourne Karar Verme Ölçeği 2 kısımdan oluşmaktadır.

I. Kısım: Karar vermede özsayıyı (kendine güven) belirlemeyi amaçlamaktadır. Altı maddeden oluşmakta ve üç maddesi düz, üç maddesi ters yönde puanlanmaktadır.

Puanlama maddelere verilen “Doğru” yanıtı 2 puan, “Bazen Doğru” yanıtı 1 puan, “Doğru Değil” yanıtı 0 puan şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 12’dir. Yüksek puanlar karar vermede özsaygının yüksek olduğunun göstergesidir. II. Kısım: 22 maddeden oluşmakta ve karar verme stillerini ölçmektedir. Dört alt faktörü bulunmaktadır (Deniz, 2004).

1. Dikkatli Karar Verme Stili: Bireyin karar vermeden önce özenle gerekli bilgiyi araması ve alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapma durumudur. Bu faktör altı madde (2, 4, 6, 8, 12, 16) ile ifade edilmiştir.

2. Kaçınan Karar Verme Stili: Bireyin karar vermekten kaçınması, kararları başkalarına bırakma eğiliminde olması ve böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışma durumudur. Bu faktör altı madde (3, 9, 11, 14, 17, 19) ile ifade edilmiştir.

3. Erteleyici Karar Verme Stili: Bireyin kararı geçerli bir neden olmaksızın sürekli erteleme, geciktirme ve sürüncemede bırakma durumudur. Bu faktör, beş madde (5, 7, 10, 18, 21) ile ifade edilmiştir.

4. Panik Karar Verme Stili: Bireyin bir karar durumu ile karşı karşıya kaldığında, kendini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergileyip çabuk çözümlere ulaşma çabası durumudur. Bu faktör, beş madde (1, 13, 15, 20, 22) ile ifade edilmiştir.

III. 3. 3. 2. 1. Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Güvenirliği

Melbourne Karar Verme Ölçeğinin (MKVÖ I-II) güvenirliliğini Deniz (2004), testin tekrarı ve iç tutarlık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplamıştır. Testin tekrarı yöntemi ile MKVÖ I-II 56 üniversite öğrencisine üç hafta ara ile iki kez uygulamış, testin tekrarı yöntemi ile alt ölçeklerden elde edilen güvenilirlik katsayıları $r=.68$ ile $r=.87$ arasında değiştini hesaplamıştır.

Ölçeğın iç tutarlılık hesaplamasında Deniz (2004), madde analizi yapmış, analiz sonucunda ölçeklerde yer alan toplam 28 maddenin, 26'sının madde toplam korelasyonları 33'ün üstünde; diğer iki maddenin, madde toplam korelasyonu ise 26 ve 27 olarak bulmuştur 154 üniversite öğrencisine uygulanan MKVÖ I-II'nin iç tutarlılık katsayıları; Karar vermede özsaygı 72, dikkatli 80, Kaçınan 78, Erteleyici 65, Panik 71 şeklinde hesaplamıştır.

III. 3. 3. 2. 2 Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Geçerliği

MKVÖ I-II geçerlik çalışmalarını Deniz (2004), kapsam geçerliği ve benzer ölçekler geçerliği yöntemi kullanarak gerçekleştirmiş, kapsam geçerliğinde, uzman görüşüne başvurmuştur. Benzer ölçekler geçerliğini Kuzgun (1992), tarafından geliştirilen Karar Stratejileri Ölçeği ile yapılmış, öğrencilere Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II ve Karar Stratejileri Ölçeği birlikte uygulamıştır. MKVÖ I-II'nin alt ölçekleri ile KSÖ'nin alt ölçekleri arasındaki korelasyon katsayılarının 15 ile 71 arasında değiştini hesaplamıştır.

III. 3. 3. 2. 3. Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Değerlendirilmesi

MKVÖ I: Karar vermede öz saygıyı (kendine güven) belirlemeyi amaçlayan bir ölçektir. Altı (6) maddeden oluşmakta ve üç maddenin (2, 4, 6) tersi puanlanmaktadır. Puanlama maddelere verilen “Doğru yanıtı” 2 puan, “Bazen doğru” yanıtı 1 puan, “Doğru değil” yanıtı 0” puan şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 12’dir. Yüksek puanlar karar vermede öz saygının yüksek olduğunun göstergesidir (Deniz, 2004).

MKVÖ II: Yirmi iki (22) maddeden oluşmaktadır. Ölçek karar verme stillerini ölçmektedir. Alt ölçekleri kapsayan sorular ise;

1. Dikkatli: 2, 4, 6, 8, 12, 16. maddeler

2. Kaçınan: 3, 9, 11, 14, 17, 19. maddeler

3. Erteleyici: 5, 7, 10, 18, 21. maddeler

4. Panik: 1, 13, 15, 20, 22. maddeler MKVÖ II ’nin puanlamasında; dikkatli (0 - 12), kaçınan (0 - 12), erteleyici (0 - 10) ve panik (0–10) puan aralığı ile değerlendirilir. Bu ölçekte MKVÖ I gibi yanıtlanmaktadır. Puanların yüksekliği ilgili karar verme stiline kullanıldığına işaret etmektedir (Deniz, 2004).

III. 3. 3. 3. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği

Rosenbaum(1980) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Siva(1991'den akt.Dağ,1991) ve Dağ(1991) tarafından yapılan ve stresle başa çıkmada bireyin bilişsel stratejileri ne ölçüde kullandığını ölçen 5'li Likert tipi("1-Hiç tanımlamıyor", "2-Biraz tanımlıyor", "3-Oldukça iyi tanımlıyor", "4-İyi tanımlıyor", "5-Çok iyi tanımlıyor") bir öz-değerlendirme ölçeği olan RÖGÖ 36 maddedir. Ölçekten elde edilen puanın yüksekliği bireylerin kendini denetleme becerilerinin yüksek olmasına, yani ölçekte temsil edilen başa çıkma stratejilerinin sıklıkla kullanıldığına işaret etmektedir. Ölçekteki maddelerden 11 tanesi(4, 6, 8, 9, 14, 16, 18, 19, 21, 29, 35. sorular) ters yönlüdür. Siva(1991'den akt.Dağ,1991) ve Dağ(1991) Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik özelliklerini incelemiş ve ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğini. 80 ve Croanbach iç tutarlılık katsayısını .78 olarak belirlemiştir.

III. 3. 3. 3. 1. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğinin Güvenirliği

Ölçeğin 532 deneklik örneklemden hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı, 78 dir. Madde-toplam korelasyonları ise, 11 ile 51 arasında değişmiştir ve tüm korelasyonlar anlamlıdır. 5. ve 21. maddeler $p<,01$ düzeyinde, diğer maddeler ise $p<,001$ düzeyinde anlamlı korelasyon göstermiştir (Dağ, 1991). 100 kişilik farklı bir örneklemden hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı ise, 79 olarak bulunmuştur (Siva, 1991). Test-tekrar test güvenirligi için, ölçek 99 deneklik örneklem grubunda 23 gün arayla tekrar uygulanmış ve analizler sonucunda korelasyon, 80 olarak tespit edilmiştir (Savaşır ve Sahin, 1997).

III. 3. 3. 2. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğinin Geçerliği

Ölçeğin, ölçüt bağımlı geçerliğinin araştırılmasında, Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği ile korelasyonu hesaplanmış ve $r = -.29$ olarak belirlenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğinin tespitinde uygulanan “Temel Bileşenler Analizi” sonucunda, ölçekten toplam varyansın % 58,2’sini açıl原因an 12 faktör elde edilmiştir. Bu faktörler; planlı davranma (32, 33, 34, 41), ruh hali denetimi (5, 13, 15, 17), istenmeyen düşüncelerin denetimi (4, 6, 9, 21, 35), dürtü denetimi ve planlı davranma (3, 7, 12, 26, 27, 28), yeterli olma ve kendini yatıştırma (12, 16, 24, 25), ağırı denetimi (23, 31), erteleme (18, 22, 29, 30), yardım arama (7, 14, 19), iyiye yorma (1, 2, 4), dikkati yönlendirme (10, 11, 36), esnek planlama (20, 21) ve denetleyici aramadır (8, 9, 11, 16).

Başta çıkma becerilerinin zayıflığı ile psikopatolojinin yüksekliğinin kavramsal olarak ilişkili olacağı varsayılarak ölçek puanları ile “Belirti Tarama Listesi” (SCL-90-R) genel belirti puanları arasındaki korelasyon hesaplanmış ve $r = -.28$ bulunmuştur (Savaşır ve Şahin, 1997).

III. 3. 4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında, araştırmanın amaçlarına uygun olarak aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir.

- Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin kişisel özelliklerine göre betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmıştır.
- Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin ölçeklerden elde ettiği verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla yapılan One Sample

Kolmogorov-Smirnov analizi sonucunda Karar Verme Ölçeğinin tüm alt boyutları ile Öğrenilmiş Güçlülük ölçeğinin normal dağılım göstermediği görülmüştür.

- Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin Karar Verme de Özsaygı ve Alt boyutlarının düzeylerinin tespitinde; cinsiyet, okudukları sınıf, öğretim programı, annenizin herhangi bir işte çalışma durumu, aktif olarak spor yapma durumu ve kredi alma durumlarına göre karar verme ölçeği toplam puanının ve karar verme ölçeğinin alt boyutlarının farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak için Mann-Whitney U - Testi kullanılmış, öğrencilerin, yaş, kaldıkları yer, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, baba mesleği ve aylık gelir durumuna göre karar verme ölçeği toplam puanın ve karar verme ölçeğinin alt boyutlarının farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal – Wallis Testi kullanılmıştır.

- Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük düzeylerinin tespitinde; cinsiyet, okudukları sınıf, öğretim programı, annenizin herhangi bir işte çalışma durumu, aktif olarak spor yapma durumu ve kredi alma durumlarına göre karar verme ölçeği toplam puanının ve karar verme ölçeğinin alt boyutlarının farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak için Mann-Whitney U - Testi kullanılmış, öğrencilerin, yaş, kaldıkları yer, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, baba mesleği ve aylık gelir durumuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri toplam puanının farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal – Wallis Testi kullanılmıştır.

- Araştırmada elde edilen veriler bilgisayarda SPSS (Statistical Package For Social Scientists for Windows Release 22) programında analiz edilmiş, manidarlığı $p < 0.05$ düzeyinde sınanmış ve sonuçlar araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

BÖLÜM IV

4.BULGULAR

Bu bölümde, meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin **MESLEK YÜKSEKOKULU'nda ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ ile KARAR VERME STİLLERİNİN İNCELENMESİ'ne** ilişkin bulgular yer almaktadır. Bölüm iki ana başlıktan oluşmaktadır: Birinci başlık altında öğrencilere ait kişisel bilgiler, ikinci başlık altında ise karar verme ölçeği ve öğrenilmiş güçlülük ölçeklerinin uygulanmasından elde edilen bulgular yer almaktadır.

IV. 4. 1. Araştırma Grubunun Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Myo'da Öğrenim Gören Öğrencilerin, cinsiyet, yaş, okudukları sınıf, öğretim programı, nerede kaldıkları, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, baba mesleği, anne çalışıp çalışmama, aylık gelir durumu, aktif olarak spor yapma durumu ve kredi alma durumuna ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	253	57,2
Erkek	189	42,8
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde; grubun (%57,2)'sini 253 kadın, grubun (% 42,8)'ini ise 189 erkek oluşturmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Yaş		
17 – 18 yaş arası	91	20,6
19 – 20 yaş arası	238	53,8
21 – 22 yaş arası	93	21,0
23 yaş ve üzeri	20	4,5
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımı incelendiğinde; grubun 91 kişi (% 20,6)'sını 17-18 yaş arası, 238 kişi (%53,8)'ini 19-20 yaş arası, 93 kişi (%21,0)'nı 21-22 yaş arası ve 20 kişi (% 4,5) 'ini ise 23 yaş ve üzeri öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Okudukları Sınıf Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Okudukları Sınıf		
1.Sınıf	213	48,2
2.Sınıf	229	51,8
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf dağılımı incelendiğinde; grubun 213 kişi (% 48,2)'sini 1. Sınıf, 229 kişi (%51,8)'ini ise 2. sınıfta okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Eğitim Program Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Öğretim Programı		
Birinci Öğretim	270	61,1
İkinci Öğretim	172	38,9
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim programı incelendiğinde; grubun 270 kişi (% 61,1)'i 1. öğretim, 172 kişi (%38,9)'u ise 2. öğretim programında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Kaldıkları Yer Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Kaldıkları Yer		
Öğrenci Evinde	64	14,5
Kredi Yurtlar	268	60,6
Özel Yurt	63	14,3
Aile ile Birlikte	47	10,6
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin kaldıkları yer değişkeni incelendiğinde; öğrenci evinde kalan 64 kişi (%14,5)'i, kredi yurtlarda kalan 268 kişi (%60,6)'sı, özel yurttan kalan 63 kişi (%14,3)'ü ve ailesi ile birlikte yaşayan 47 kişi ise çalışmanın (%10,6)'lık kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların Anne Eğitim Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	35	7,9
Okuryazar	33	7,5
İlkokul	190	43,0
Ortaokul	99	22,4
Lise	67	15,2
Üniversite	18	4,1
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi incelendiğinde; okuryazar olmayan 35 kişi (%7,9), okuryazar olan 33 kişi (%7,5), ilkokul mezunu 190 kişi (%43,0), ortaokul mezunu 99 kişi (%22,4), lise mezunu 67 kişi (%15,2) ve üniversite mezunu 18 kişi (%4,1)'lik kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 7. Katılımcıların Baba Eğitim Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	7	1,6
Okuryazar	14	3,2
İlkokul	172	38,9
Ortaokul	115	26,0
Lise	107	24,2
Üniversite	27	6,1
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyi incelendiğinde; okuryazar olmayan 7 kişi (%1,6), okuryazar olan 14 kişi (%3,2), ilkokul mezunu 172 kişi (%38,9), ortaokul mezunu 115 kişi (%26,0), lise mezunu 107 kişi (%24,2) ve üniversite mezunu 27 kişi (%6,1)'lik kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 8. Katılımcıların Baba Mesleği Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Baba Meslek		
Memur	49	11,1
İşçi	95	21,5
Esnaf	53	12,0
Çiftçi	114	25,8
Emekli	72	16,3
Serbest Meslek	59	13,3
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba meslekleri incelendiğinde; memur olan 49 kişi (%11,1), işçi 95 kişi (%21,5), esnaf 53 kişi (%12,0), çiftçi 114 kişi (%25,8), emekli 72 kişi (%16,3) ve serbest meslek 59 kişi (%13,3)'lük kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Anne Çalışıyor Mu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Anne Çalışıyor mu?		
Evet	60	13,6
Hayır	382	86,4
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne çalışma durumları incelendiğinde; 60 kişinin çalıştığı (% 13,6), 382 kişinin (% 86,4)'ünün ise öğrencilerin annelerinin çalışmadığı görülmüştür.

Tablo 10. Katılımcıların Aylık Gelir Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Aylık Gelir Durumu		
0 – 500 TL	233	52,7
501 – 750 TL	70	15,8
751 – 1000 TL	43	9,7
1001 – 1250 TL	43	9,7
1251 – 1500 TL	32	7,2
1501 ve üzeri	21	4,8
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık gelir düzeyi incelendiğinde; 0-500 TL gelire sahip olan 233 kişi (% 52,7), 501-750 TL gelir düzeyine sahip olan 70 kişi (% 15,8), 751-1000 TL gelir düzeyine sahip olan 43 kişi (% 9,7), 1001-1250 TL gelire sahip olan 43 kişi (% 9,7), 1251-1500 TL gelir düzeyine sahip olan 32 kişi (% 7,2) ise 1501 ve üzeri gelir düzeyine sahip olan 21 kişi çalışmanın (% 4,8)'lik kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 11. Katılımcıların Aktif Olarak Spor Yapma Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Aktif Olarak Spor Yapma		
Evet	176	39,8
Hayır	266	60,2
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin aktif olarak spor yapma durumları incelendiğinde; 176 kişinin (% 39,8)'nin spor yaptığı, 266 kişinin (% 60,2) ise spor yapmadığı görülmüştür.

Tablo 12. Katılımcıların Kredi Alma Durumu Değişkenini Gösteren Frekans Dağılımları

Değişken	N	%
Kredi Alma		
Evet	149	33,7
Hayır	293	66,3
Toplam	442	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin kredi alma durumları incelendiğinde; 149 kişi (% 33,7)'nin kredi aldığı, 293 kişinin (% 66,3) ise kredi almadığı görülmüştür.

IV. 4. 2. Ölçme Araçlarından Elde Edilen Verilere İlişkin Bulgular

Tablo 13. Katılımcıların Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Stilleri İle Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerini Gösteren One Sample Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Değerler		Karar Verme	Öz Saygı	Dikkatli Karar Verme	Kaçıngan Karar Verme	Erteleyici Karar Verme	Panik Karar Verme	Öğrenilmiş Güçlülük
N		442	442	442	442	442	442	442
Normal	\bar{X}	21,93	8,38	7,85	4,94	4,31	4,82	114,16
Parametreler	SS	6,00	2,40	2,42	2,62	2,33	2,35	15,33
Kolmogorov-Smirnov Z		,059	,151	,138	,084	,093	,111	,071
p		,001	,000	,000	,000	,000	,000	,000

Tablo 13 incelendiğinde, öğrencilerin karar vermede öz saygı ve karar verme stilleri ile öğrenilmiş güçlülük düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılacak analizler normal olmayan dağılım yani nonparametrik ($p < 0,05$) olması münasebetiyle Mann – whitney U testi ve Kruskal Walls testi uygulanmıştır.

Tablo 14. Öğrencilerin Genel Olarak Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Ort., Ss, Min. Ve Max. Değerlerine İlişkin Sonuçlar

	n	M	Ss	Min.	Max.	Envanterden Alınabilecek En Düşük ve En Yüksek Puan
Özsaygı	442	8,38	2,40	0	12,00	0-12
Dikkatli	442	7,85	2,42	0	12,00	0-12
Kaçıngan	442	4,94	2,62	0	10,00	0-12
Erteleyici	442	4,31	2,33	0	10,00	0-10
Panik	442	4,82	2,35	0	10,00	0-10

Tablo 14 incelendiğinde, 442 üniversite öğrencisinin öğrencilerin genel olarak karar vermede öz saygı ve karar verme ölçeği alt boyutlarına ait ort., ss, min. ve max. değerlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Karar verme ölçeği alt boyutlarından karar vermede özsaygı boyutunda, en düşük puan, 0 iken en yüksek puan 12 olarak görülmektedir. Karar vermede özsaygı puan ortalaması ise 8,38 olarak belirlenmiştir.

Karar verme ölçeği alt boyutlarından dikkatli karar verme alt boyutunda, en düşük puan, 0 iken en yüksek puan olarak 12 görülmektedir. Dikkatli karar vermede ortalama ise 7,85 olarak çıkmaktadır.

Karar verme ölçeği alt boyutlarından kaçıngan karar verme alt boyutunda, en düşük puan, 0 iken en yüksek puan olarak 10 görülmektedir. Kaçıngan karar vermede ortalama ise 4,94 olarak çıkmaktadır.

Karar verme ölçeği alt boyutlarından erteleyici karar verme alt boyutunda, en düşük puan, 0 iken en yüksek puan olarak 10 görülmektedir. Erteleyici karar vermede ortalama ise 4,31 olarak çıkmaktadır.

Karar verme ölçeği alt boyutlarından panik karar verme alt boyutunda, en düşük puan, 0 iken en yüksek puan olarak 10 görülmektedir. Panik karar vermede ortalama ise 4,82 olarak çıkmaktadır.

Tablo 15. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P																																																								
Öz Saygı	Kadın	253	225,69	57100,50	22847,50	-,806	,420																																																								
	Erkek	189	215,89	40802,50				Dikkatli Karar Verme	Kadın	253	227,71	57611,50	22336,50	-1,193	,233	Erkek	189	213,18	40291,50	Kaçıngan Karar Verme	Kadın	253	207,02	52376,50	20245,50	-2,775	,006*	Erkek	189	240,88	45526,50	Erteleyici Karar Verme	Kadın	253	215,45	54508,50	22377,50	-1,162	,245	Erkek	189	229,60	43394,50	Panik Karar Verme	Kadın	253	221,00	55912,00	23781,00	-,097	,923	Erkek	189	222,17	41991,00	Karar Verme Toplam Puanı	Kadın	253	216,51	54778,00	22647,00	-,951	,342
Dikkatli Karar Verme	Kadın	253	227,71	57611,50	22336,50	-1,193	,233																																																								
	Erkek	189	213,18	40291,50				Kaçıngan Karar Verme	Kadın	253	207,02	52376,50	20245,50	-2,775	,006*	Erkek	189	240,88	45526,50	Erteleyici Karar Verme	Kadın	253	215,45	54508,50	22377,50	-1,162	,245	Erkek	189	229,60	43394,50	Panik Karar Verme	Kadın	253	221,00	55912,00	23781,00	-,097	,923	Erkek	189	222,17	41991,00	Karar Verme Toplam Puanı	Kadın	253	216,51	54778,00	22647,00	-,951	,342	Erkek	189	228,17	43125,00								
Kaçıngan Karar Verme	Kadın	253	207,02	52376,50	20245,50	-2,775	,006*																																																								
	Erkek	189	240,88	45526,50				Erteleyici Karar Verme	Kadın	253	215,45	54508,50	22377,50	-1,162	,245	Erkek	189	229,60	43394,50	Panik Karar Verme	Kadın	253	221,00	55912,00	23781,00	-,097	,923	Erkek	189	222,17	41991,00	Karar Verme Toplam Puanı	Kadın	253	216,51	54778,00	22647,00	-,951	,342	Erkek	189	228,17	43125,00																				
Erteleyici Karar Verme	Kadın	253	215,45	54508,50	22377,50	-1,162	,245																																																								
	Erkek	189	229,60	43394,50				Panik Karar Verme	Kadın	253	221,00	55912,00	23781,00	-,097	,923	Erkek	189	222,17	41991,00	Karar Verme Toplam Puanı	Kadın	253	216,51	54778,00	22647,00	-,951	,342	Erkek	189	228,17	43125,00																																
Panik Karar Verme	Kadın	253	221,00	55912,00	23781,00	-,097	,923																																																								
	Erkek	189	222,17	41991,00				Karar Verme Toplam Puanı	Kadın	253	216,51	54778,00	22647,00	-,951	,342	Erkek	189	228,17	43125,00																																												
Karar Verme Toplam Puanı	Kadın	253	216,51	54778,00	22647,00	-,951	,342																																																								
	Erkek	189	228,17	43125,00																																																											

*p<0.05

Tablo 15’de öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre karar verme özsaygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; cinsiyet değişkenine göre Karar verme stilleri alt boyutlarından Kaçıngan Karar Verme de anlamlı bir farklılık bulunmuştur(U: 20245,50 P=,006<0,05).

Tablo 16. Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Farklılık
Öz Saygı	17-18 yaş arası (1)	91	182,04	3	17,152	,001*	1-2 1-3 2-4 3-4
	19-20 yaş arası (2)	238	236,30				
	21-22 yaş arası (3)	93	234,49				
	23 yaş ve üzeri (4)	20	164,50				
Dikkatli Karar Verme	17-18 yaş arası (1)	91	230,00	3	3,612	,307	Yok
	19-20 yaş arası (2)	238	227,21				
	21-22 yaş arası (3)	93	205,17				
	23 yaş ve üzeri (4)	20	190,83				
Kaçıngan Karar Verme	17-18 yaş arası (1)	91	250,73	3	10,044	,018*	1-2 2-4
	19-20 yaş arası (2)	238	209,41				
	21-22 yaş arası (3)	93	213,79				
	23 yaş ve üzeri (4)	20	268,25				
Erteleyici Karar Verme	17-18 yaş arası (1)	91	252,61	3	9,060	,028*	1-2 1-3
	19-20 yaş arası (2)	238	213,34				
	21-22 yaş arası (3)	93	205,53				
	23 yaş ve üzeri (1)	20	251,33				
Panik Karar Verme	17-18 yaş arası (1)	91	260,80	3	12,751	,005*	1-2 1-3
	19-20 yaş arası (2)	238	206,89				
	21-22 yaş arası (3)	93	215,71				
	23 yaş ve üzeri (4)	20	243,45				
Karar Verme Toplam Puanı	17-18 yaş arası	91	226,70	3	16,380	,001*	1-2 1-3
	19-20 yaş arası	238	207,14				
	21-22 yaş arası	93	208,16				
	23 yaş ve üzeri	20	248,78				

*p<0.05

Tablo 16’da öğrencilerin yaş değişkenine göre karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal- Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; öğrencilerin yaş değişkenine göre karar verme de öz saygı boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X^2 değeri= 17,152 P=,005<0.001).

Tablo 17. Öğrencilerin Okudukları Sınıf Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Okudukları Sınıf	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öz Saygı	1.Sınıf	213	206,42	43967,50	21176,50	-2,417	,016*
	2.Sınıf	229	235,53	53935,50			
Dikkatli Karar Verme	1.Sınıf	213	217,69	46368,00	23577,00	-,610	,542
	2.Sınıf	229	225,04	51535,00			
Kaçıngan Karar Verme	1.Sınıf	213	223,39	47582,00	23986,00	-,302	,763
	2.Sınıf	229	219,74	50321,00			
Erteleyici Karar Verme	1.Sınıf	213	228,57	48686,00	22882,00	-1,132	,258
	2.Sınıf	229	214,92	49217,00			
Panik Karar Verme	1.Sınıf	213	219,93	46846,00	24055,00	-,251	,802
	2.Sınıf	229	222,96	51057,00			
Karar Verme Toplam Puanı	1.Sınıf	213	224,71	47864,00	23704,00	-,511	,609
	2.Sınıf	229	218,51	50039,00			

*p<0.05

Tablo 17’de öğrencilerin okudukları sınıf değişkenine göre karar verme özsaygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; sınıf değişkenine göre Karar vermede özsaygı boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur (U= 21176,50 P= ,005<0.016). İnceleme sonucunda; Karar verme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 18. Öğrencilerin Okudukları Öğretim Programı Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Okudukları Ö.P	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öz Saygı	1.Öğretim	270	231,26	62439,50	20585,50	-2,032	,042*
	2.Öğretim	172	206,18	35463,50			
Dikkatli Karar Verme	1.Öğretim	270	233,04	62921,50	20103,50	-2,401	,016*
	2.Öğretim	172	203,38	34981,50			
Kaçıngan Karar Verme	1.Öğretim	270	218,99	59126,50	22541,50	-,522	,602
	2.Öğretim	172	225,44	38776,50			
Erteleyici Karar Verme	1.Öğretim	270	218,03	58869,00	22284,00	-,721	,471
	2.Öğretim	172	226,94	39034,00			
Panik Karar Verme	1.Öğretim	270	228,34	61651,00	21374,00	-1,423	,155
	2.Öğretim	172	210,77	36252,00			
Karar Verme Toplam	1.Öğretim	270	226,40	61127,50	21897,50	-1,012	,312
	2.Öğretim	172	213,81	36775,50			

*p<.05

Tablo 18’de öğrencilerin okudukları öğretim programı değişkenine göre karar verme özsaygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Karar vermede özsaygı boyutunda öğrencilerin okudukları öğretim programı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (U= 20585,50 P= ,005<0.042). Karar verme stillerinin dikkatli karar verme boyutunda öğrencilerin öğrenim gördükleri öğretim programı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (U= 20103,50 P= ,005<0.016).

Tablo 19. Öğrencilerin Nerede Kaldıkları Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Kaldıkları Yer	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Öz Saygı	Öğrenci Evi	64	238,99	3	2,741	,433
	Kredi Yurtlar	268	222,38			
	Özel Yurt	63	202,10			
	Aile ile Birlikte	47	218,68			
Dikkatli Karar Verme	Öğrenci Evi	64	228,16	3	1,282	,733
	Kredi Yurtlar	268	217,75			
	Özel Yurt	63	218,17			
	Aile ile Birlikte	47	238,30			
Kaçıngan Karar Verme	Öğrenci Evi	64	227,43	3	,405	,939
	Kredi Yurtlar	268	218,59			
	Özel Yurt	63	227,06			
	Aile ile Birlikte	47	222,55			
Erteleyici Karar Verme	Öğrenci Evi	64	216,71	3	,185	,980
	Kredi Yurtlar	268	221,58			
	Özel Yurt	63	226,37			
	Aile ile Birlikte	47	221,04			
Panik Karar Verme	Öğrenci Evi	64	204,34	3	5,260	,132
	Kredi Yurtlar	268	216,14			
	Özel Yurt	63	238,77			
	Aile ile Birlikte	47	252,31			
Karar Verme Toplam	Öğrenci Evi	64	218,63	3	2,967	,397
	Kredi Yurtlar	268	215,03			
	Özel Yurt	63	234,39			
Puanı	Aile ile Birlikte	47	245,04			

Tablo 19’da öğrencilerin kaldıkları yer değişkenine göre karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal- Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğrencilerin kaldıkları yer değişkenine göre karar verme de öz saygı boyutunda ve karar verme stilleri alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 20. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Farklılık
Öz Saygı	Okuryazar Değil (1)	35	277,37	5	11,835	,037*	1-2 1-3 1-4 1-5 2-3 2-5
	Okuryazar (2)	33	175,03				
	İlkokul (3)	190	224,40				
	Ortaokul (4)	99	213,98				
	Lise (5)	67	220,67				
	Üniversite (6)	18	211,89				
Dikkatli Karar Verme	Okuryazar Değil (1)	35	248,49	5	3,641	,602	Yok
	Okuryazar (2)	33	216,89				
	İlkokul (3)	190	225,02				
	Ortaokul (4)	99	213,43				
	Lise (5)	67	221,40				
	Üniversite (6)	18	185,31				
Kaçıngan Karar Verme	Okuryazar Değil (1)	35	184,46	5	7,245	,203	Yok
	Okuryazar (2)	33	236,94				
	İlkokul (3)	190	221,29				
	Ortaokul (4)	99	241,57				
	Lise (5)	67	203,84				
	Üniversite (6)	18	222,83				
Erteleyici Karar Verme	Okuryazar Değil (1)	35	174,91	5	5,844	,322	Yok
	Okuryazar (2)	33	238,18				
	İlkokul (3)	190	224,95				
	Ortaokul (4)	99	226,69				
	Lise (5)	67	223,84				
	Üniversite (6)	18	207,83				
Panik Karar Verme	Okuryazar Değil (1)	35	194,03	5	2,798	,731	Yok
	Okuryazar (2)	33	243,95				
	İlkokul (3)	190	220,98				
	Ortaokul (4)	99	221,16				
	Lise (5)	67	226,46				
	Üniversite (6)	18	222,67				

	Okuryazar Değil	35	188,60			
	Okuryazar	33	237,86			
	İlkokul	190	223,19			
Karar Verme Toplam	Ortaokul	99	228,03			
	Lise	67	217,96			
Puanı	Üniversite	18	214,94	5	3,264	,659

*p<.05

Tablo 20’de öğrencilerin anne eğitim durum değişkenine göre karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal- Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğrencilerin anne eğitim durum değişkenine göre karar verme de öz saygı boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X^2 değeri= 11,835 P=,005<0.037). karar verme stilleri alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Okuryazar değil eğitim durumunun, okuryazar, ilkokul, ortaokul ve lise eğitim durumlarına göre karar vermede öz saygı düzeyleri yüksektir. Okuryazar eğitim durumuna göre, ilkokul ve lise eğitim durumlarının karar vermede öz saygı düzeyleri düşüktür. İnceleme sonucunda; karar verme stillerin de anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 21. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Öz Saygı	Okuryazar Değil	7	239,21	5	,980	,964
	Okuryazar	14	229,29			
	İlkokul	172	224,78			
	Ortaokul	115	223,18			
	Lise	107	211,68			
	Üniversite	27	223,74			
Dikkatli Karar Verme	Okuryazar Değil	7	213,93	5	7,868	,164
	Okuryazar	14	213,29			
	İlkokul	172	230,16			
	Ortaokul	115	235,78			
	Lise	107	205,97			
	Üniversite	27	173,30			
Kaçıngan Karar Verme	Okuryazar Değil	7	146,71	5	3,905	,563
	Okuryazar	14	191,32			
	İlkokul	172	227,33			
	Ortaokul	115	225,60			
	Lise	107	216,09			
	Üniversite	27	223,39			
Erteleyici Karar Verme	Okuryazar Değil	7	264,29	5	2,521	,773
	Okuryazar	14	186,89			
	İlkokul	172	218,78			
	Ortaokul	115	221,15			
	Lise	107	223,30			
	Üniversite	27	240,02			
Panik Karar Verme	Okuryazar Değil	7	181,57	5	2,126	,831
	Okuryazar	14	212,50			
	İlkokul	172	228,33			
	Ortaokul	115	221,49			
	Lise	107	211,58			
	Üniversite	27	232,39			

Karar Verme Toplam Puanı	Okuryazar Değil	7	186,79	5	2,984	,702
	Okuryazar	14	186,93			
	İlkokul	172	227,15			
	Ortaokul	115	229,36			
	Lise	107	211,61			
	Üniversite	27	218,11			

Tablo 21’de öğrencilerin baba eğitim durum değişkenine göre karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal- Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre karar verme de öz saygı boyutunda ve karar verme stilleri alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 22. Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Baba Mesleği	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Farklılık
Öz Saygı	Memur (1)	49	221,84	5	7,046	,217	Yok
	İşçi (2)	95	211,00				
	Esnaf (3)	53	191,90				
	Çiftçi (4)	114	226,03				
	Emekli (5)	72	225,31				
	Serbest Meslek (6)	59	251,32				
Dikkatli Karar Verme	Memur (1)	49	190,40	5	11,825	,037*	1-4 1-6 3-4 3-6
	İşçi (2)	95	225,06				
	Esnaf (3)	53	189,42				
	Çiftçi (4)	114	242,25				
	Emekli (5)	72	210,60				
	Serbest Meslek (6)	59	243,64				
Kaçıngan Karar Verme	Memur (1)	49	232,52	5	5,044	,411	Yok
	İşçi (2)	95	221,03				
	Esnaf (3)	53	216,78				
	Çiftçi (4)	114	235,36				
	Emekli (5)	72	220,49				
	Serbest Meslek (6)	59	191,78				
Erteleyici Karar Verme	Memur (1)	49	228,12	5	1,087	,955	Yok
	İşçi (2)	95	223,51				
	Esnaf (3)	53	218,15				
	Çiftçi (4)	114	224,37				
	Emekli (5)	72	224,33				
	Serbest Meslek (6)	59	236,77				
Panik Karar Verme	Memur (1)	49	236,19	5	6,254	,282	Yok
	İşçi (2)	95	221,42				
	Esnaf (3)	53	203,55				
	Çiftçi (4)	114	237,61				
	Emekli (5)	72	221,39				
	Serbest Meslek (6)	59	194,55				

Karar Verme Toplam Puanı	Memur	49	228,28	5	4,826	,437	Yok
	İşçi	95	226,94				
	Esnaf	53	199,83				
	Çiftçi	114	236,32				
	Emekli	72	218,29				
	Serbest Meslek	59	201,86				

*p<.05

Tablo 22’de öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinin farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal- Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre karar vermede öz saygı boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmaz iken karar verme stillerinin alt boyutlarında dikkatli karar verme stilinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X^2 değeri= 11,825 P=,005<0.037). Karar vermede özsaygı, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme ile karar verme toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 23. Öğrencilerin Annenizin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Annenizin Çalışma Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p																																																								
Öz Saygı	Evet	60	203,87	12232,00	10402,00	-1,161	,246																																																								
	Hayır	382	224,27	85671,00				Dikkatli Karar Verme	Evet	60	203,17	12190,00	10360,00	-1,206	,228	Hayır	382	224,38	85713,00	Kaçıngan Karar Verme	Evet	60	203,45	12207,00	10377,00	-1,185	,236	Hayır	382	224,34	85696,00	Erteleyici Karar Verme	Evet	60	205,78	12347,00	10517,00	-1,034	,301	Hayır	382	223,97	85556,00	Panik Karar Verme	Evet	60	223,79	13427,50	11322,50	-,151	,880	Hayır	382	221,14	84475,50	Karar Verme Toplam puanı	Evet	60	199,18	11950,50	10120,50	-1,458	,145
Dikkatli Karar Verme	Evet	60	203,17	12190,00	10360,00	-1,206	,228																																																								
	Hayır	382	224,38	85713,00				Kaçıngan Karar Verme	Evet	60	203,45	12207,00	10377,00	-1,185	,236	Hayır	382	224,34	85696,00	Erteleyici Karar Verme	Evet	60	205,78	12347,00	10517,00	-1,034	,301	Hayır	382	223,97	85556,00	Panik Karar Verme	Evet	60	223,79	13427,50	11322,50	-,151	,880	Hayır	382	221,14	84475,50	Karar Verme Toplam puanı	Evet	60	199,18	11950,50	10120,50	-1,458	,145	Hayır	382	225,01	85952,50								
Kaçıngan Karar Verme	Evet	60	203,45	12207,00	10377,00	-1,185	,236																																																								
	Hayır	382	224,34	85696,00				Erteleyici Karar Verme	Evet	60	205,78	12347,00	10517,00	-1,034	,301	Hayır	382	223,97	85556,00	Panik Karar Verme	Evet	60	223,79	13427,50	11322,50	-,151	,880	Hayır	382	221,14	84475,50	Karar Verme Toplam puanı	Evet	60	199,18	11950,50	10120,50	-1,458	,145	Hayır	382	225,01	85952,50																				
Erteleyici Karar Verme	Evet	60	205,78	12347,00	10517,00	-1,034	,301																																																								
	Hayır	382	223,97	85556,00				Panik Karar Verme	Evet	60	223,79	13427,50	11322,50	-,151	,880	Hayır	382	221,14	84475,50	Karar Verme Toplam puanı	Evet	60	199,18	11950,50	10120,50	-1,458	,145	Hayır	382	225,01	85952,50																																
Panik Karar Verme	Evet	60	223,79	13427,50	11322,50	-,151	,880																																																								
	Hayır	382	221,14	84475,50				Karar Verme Toplam puanı	Evet	60	199,18	11950,50	10120,50	-1,458	,145	Hayır	382	225,01	85952,50																																												
Karar Verme Toplam puanı	Evet	60	199,18	11950,50	10120,50	-1,458	,145																																																								
	Hayır	382	225,01	85952,50																																																											

*p<.05

Tablo 23’de öğrencilerin annenizin çalışma durumu değişkenine göre karar verme özsaygı ve karar verme stillerinin farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; anne çalışma durumu değişkenine göre Karar vermede öz saygı ve karar verme stilleri alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 24. Öğrencilerin Aylık Gelir Durum Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Aylık Gelir Durum	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı farklılık
Öz Saygı	0-500 TL(1)	233	220,04	5	12,376	,030*	1-6 2-5 2-6 4-6
	501-750 TL(2)	70	196,20				
	751-1000 TL(3)	43	241,09				
	1001-1250 TL(4)	43	197,56				
	1251-1500 TL(5)	32	252,67				
	1501 ve yukarısı(6)	21	283,43				
Dikkatli Karar Verme	0-500 TL(1)	233	218,59	5	1,936	,858	Yok
	501-750 TL(2)	70	219,51				
	751-1000 TL(3)	43	220,21				
	1001-1250 TL(4)	43	221,06				
	1251-1500 TL(5)	32	251,36				
	1501 ve yukarısı(6)	21	218,45				
Kaçıngan Karar Verme	0-500 TL(1)	233	231,68	5	12,480	,029*	1-5 1-6 2-5 2-6
	501-750 TL(2)	70	238,45				
	751-1000 TL(3)	43	204,52				
	1001-1250 TL(4)	43	220,03				
	1251-1500 TL(5)	32	168,56				
	1501 ve yukarısı(6)	21	170,50				
Erteleyici Karar Verme	0-500 TL(1)	233	226,14	5	2,399	,792	Yok
	501-750 TL(2)	70	223,03				
	751-1000 TL(3)	43	218,20				
	1001-1250 TL(4)	43	212,74				
	1251-1500 TL(5)	32	192,70				
	1501 ve yukarısı(6)	21	233,50				
Panik Karar Verme	0-500 TL(1)	233	217,29	5	5,033	,412	Yok
	501-750 TL(2)	70	227,35				
	751-1000 TL(3)	43	249,69				
	1001-1250 TL(4)	43	232,50				
	1251-1500 TL(5)	32	212,34				
	1501 ve yukarısı(6)	21	182,48				
Karar Verme Toplam puanı	0-500 TL	233	222,80	5	3,947	,557	Yok
	501-750 TL	70	234,21				
	751-1000 TL	43	228,15				

1001-1250 TL	43	223,80
1251-1500 TL	32	198,20
1501 ve yukarısı	21	181,86

*p<.05

Tablo 24'de öğrencilerin aylık gelir durumları değişkenine göre karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal- Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğrencilerin aylık gelir durumu değişkenine göre karar verme de öz saygı boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X^2 değeri= 12,376 P=,005<0.030).. Karar verme stilleri boyutundan kaçınan karar vermede öğrencilerin aylık gelir durumları değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X^2 değeri= 12,480 P=,005<0.029).

Tablo 25. Öğrencilerin Aktif Olarak Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Aktif Olarak Spor Yapma Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p																																																								
Öz Saygı	Evet	176	230,79	40618,50	21773,50	-1,255	,209																																																								
	Hayır	266	215,36	57284,50				Dikkatli Karar Verme	Evet	176	213,89	37645,50	22069,50	-1,027	,304	Hayır	266	223,53	60257,50	Kaçıngan Karar Verme	Evet	176	222,95	39240,00	23152,00	-,196	,845	Hayır	266	220,54	58663,00	Erteleyici Karar Verme	Evet	176	232,55	40929,50	21462,50	-1,492	,136	Hayır	266	214,19	56973,50	Panik Karar Verme	Evet	176	207,71	36556,50	20980,50	-1,864	,062	Hayır	266	230,63	61346,50	Karar Verme Toplam	Evet	176	218,87	38521,00	22945,00	-,353	,724
Dikkatli Karar Verme	Evet	176	213,89	37645,50	22069,50	-1,027	,304																																																								
	Hayır	266	223,53	60257,50				Kaçıngan Karar Verme	Evet	176	222,95	39240,00	23152,00	-,196	,845	Hayır	266	220,54	58663,00	Erteleyici Karar Verme	Evet	176	232,55	40929,50	21462,50	-1,492	,136	Hayır	266	214,19	56973,50	Panik Karar Verme	Evet	176	207,71	36556,50	20980,50	-1,864	,062	Hayır	266	230,63	61346,50	Karar Verme Toplam	Evet	176	218,87	38521,00	22945,00	-,353	,724	Hayır	266	223,24	59382,00								
Kaçıngan Karar Verme	Evet	176	222,95	39240,00	23152,00	-,196	,845																																																								
	Hayır	266	220,54	58663,00				Erteleyici Karar Verme	Evet	176	232,55	40929,50	21462,50	-1,492	,136	Hayır	266	214,19	56973,50	Panik Karar Verme	Evet	176	207,71	36556,50	20980,50	-1,864	,062	Hayır	266	230,63	61346,50	Karar Verme Toplam	Evet	176	218,87	38521,00	22945,00	-,353	,724	Hayır	266	223,24	59382,00																				
Erteleyici Karar Verme	Evet	176	232,55	40929,50	21462,50	-1,492	,136																																																								
	Hayır	266	214,19	56973,50				Panik Karar Verme	Evet	176	207,71	36556,50	20980,50	-1,864	,062	Hayır	266	230,63	61346,50	Karar Verme Toplam	Evet	176	218,87	38521,00	22945,00	-,353	,724	Hayır	266	223,24	59382,00																																
Panik Karar Verme	Evet	176	207,71	36556,50	20980,50	-1,864	,062																																																								
	Hayır	266	230,63	61346,50				Karar Verme Toplam	Evet	176	218,87	38521,00	22945,00	-,353	,724	Hayır	266	223,24	59382,00																																												
Karar Verme Toplam	Evet	176	218,87	38521,00	22945,00	-,353	,724																																																								
	Hayır	266	223,24	59382,00																																																											

Tablo 25’de öğrencilerin aktif olarak spor yapma durumu değişkenine göre karar vermede özsaygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; öğrencilerin aktif olarak spor yapma durumu değişkenine göre Karar verme öz saygı ve karar verme stillerinin alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 26. Öğrencilerin Kredi Alma Durumu Değişkenine Göre Karar Vermede Öz Saygı ve Karar Verme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Kredi Alma	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öz Saygı	Evet	149	237,24	35111,50	19130,50	-1,985	,047
	Hayır	293	212,02	61908,50			
Dikkatli Karar Verme	Evet	149	216,03	31973,00	20947,00	-,529	,597
	Hayır	293	222,76	65047,00			
Kaçıngan Karar Verme	Evet	149	212,23	31409,50	20383,50	-,978	,328
	Hayır	293	224,69	65610,50			
Erteleyici Karar Verme	Evet	149	203,56	30126,50	19100,50	-2,006	,045*
	Hayır	293	229,09	66893,50			
Panik Karar Verme	Evet	149	204,53	30270,50	19244,50	-1,894	,058
	Hayır	293	228,59	66749,50			
Karar Verme Toplam	Evet	149	200,26	29638,00	18612,00	-2,381	,017*
	Hayır	293	230,76	67382,00			

*p<.05

Tablo 26’da öğrencilerin kredi alma durumu değişkenine göre karar verme özsaygı ve karar verme stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; karar vermede öz saygı boyutunda öğrencilerin kredi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (U= 19130,50 P=,005<,047). Karar verme stilleri alt boyutlarından erteleyici karar vermede öğrencilerin kredi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (U= 19100,50 P=,005<,045). Ayrıca; Karar verme toplam puanları ile öğrencilerin kredi alma durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (U= 18612,00P=,005<,017).

Tablo 27. Öğrencilerin Genel Olarak Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğine İlişkin Ait Ort., Ss, Min. Ve Max. Değerlerine İlişkin Sonuçlar

	n	\bar{X}	Ss	Min.	Max.	Envantere alınabilecek En Düşük ve En Yüksek Puan
Öğrenilmiş Güçlülük	442	114,16	15,33	68,00	163,00	36-180

Tablo 27’de de görülebileceği gibi araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması $\bar{X} = 114,16 \pm 15,33$ ’dir. Daha önce de belirtildiği gibi ölçekten minimum 36, maksimum 180 puan alınabilmektedir. Bu araştırmada elde edilen minimum puan 68, maksimum puan ise 163’tür. Bu sonuçlar; araştırma kapsamındaki öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 28. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Kadın	253	229,42	58042,00	21906,000	-1,508	,132
	Erkek	189	210,90	39861,00			

Tablo 28’de öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük toplam puanına göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş Güçlülük toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 29. Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	n	Sıra	Sd	X ²	p
			Ortalaması			
Öğrenilmiş Güçlülük	17-18 yaş arası	91	189,52	3	7,467	,058
	19-20 yaş arası	238	231,38			
	21-22 yaş arası	93	228,73			
	23 yaş ve üzeri	20	215,85			

*p<.05

Tablo 29’da öğrencilerin yaş değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük ölçeği toplam puan ortalamasının farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puan ortalaması ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 30. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

		n	Sıra	Sıra	U	Z	p
			Ortalaması	Toplamı			
Öğrenilmiş Güçlülük	1.Sınıf	213	215,91	45988,00	23197,00	-,888	,374
	2.Sınıf	229	226,70	51915,00			

Tablo 30’da öğrencilerin okudukları sınıf değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük toplam puanına göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puanını ile öğrenim gördükleri sınıf değişkenine arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 31. Öğrencilerin Öğretim Programı Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

		n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öğrenilmiş Güçlülük	1.Öğretim	270	230,96	62358,00	20667,00	-1,950	,051
	2.Öğretim	172	206,66	35545,00			

Tablo 31’de öğrencilerin okudukları öğretim programı değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük toplam puanına göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puanı ile öğrencilerin okudukları öğretim programı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 32. Öğrencilerin Nerede Kaldıkları Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Kaldıkları Yer	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Öğrenci Evi	64	229,50	3	,690	,876
	Kredi Yurtlar	268	217,84			
	Özel Yurt	63	222,53			
	Aile ile Birlikte	47	230,12			

Tablo 32’de öğrencilerin kaldıkları yer değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük ölçeği toplam puan ortalamasının farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puan ortalamaları ile öğrencilerin kaldıkları yer değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 33. Öğrencilerin Anne Eğitim Durum Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Okuryazar Değil	35	258,00	5	6,435	,266
	Okuryazar	33	183,23			
	İlkokul	190	221,92			
	Ortaokul	99	215,58			
	Lise	67	230,68			
	Üniversite	18	214,72			

Tablo 33’de öğrencilerin anne eğitim durum değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük ölçeği toplam puan ortalamasının farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puan ortalaması ile öğrencilerin anne eğitim durum değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 34. Öğrencilerin Baba Eğitim Durum Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Okuryazar Değil	7	223,43	5	,885	,971
	Okuryazar	14	241,25			
	İlkokul	172	217,15			
	Ortaokul	115	226,05			
	Lise	107	223,50			
	Üniversite	27	211,19			

Tablo 34’de öğrencilerin baba eğitim durum değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük ölçeği toplam puan ortalamasının farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puan ortalaması ile öğrencilerin baba eğitim durum değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 35. Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Baba Mesleği	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Farklılık
Öğrenilmiş Güçlülük	Memur (1)	49	235,91	5	11,524	,042*	
	İşçi (2)	95	231,36				1-4
	Esnaf (3)	53	235,58				2-4
	Çiftçi (4)	114	187,73				3-4
	Emekli (5)	72	224,10				4-6
	Serbest Meslek (6)	59	243,09				

*p<.05

Tablo 35’de öğrencilerin baba mesleği durum değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük ölçeği toplam puan ortalamasının farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puanları ortalamasında öğrencilerin baba meslek durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X² değeri= 11,524 P= ,042<0.05).

Tablo 36. Öğrencilerin Anne Çalışma Durumu Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

		n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Evet	60	210,50	12630,00	10800,00	-,718	,473
	Hayır	382	223,23	85273,00			

Tablo 36’da öğrencilerin anne çalışma durumu değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük toplam puanına göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puanı ile öğrencilerin anne çalışma durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 37. Öğrencilerin Aylık Gelir Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Aylık Gelir	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	0-500 TL	233	221,53	5	7,950	,159
	501-750 TL	70	227,71			
	751-1000 TL	43	186,56			
	1001-1250 TL	43	206,70			
	1251-1500 TL	32	242,02			
	1501 ve yukarısı	21	271,05			

Tablo 37’de öğrencilerin aylık gelir durum değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük ölçeği toplam puan ortalamasının farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puan ortalaması ile öğrencilerin aylık gelir durum değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 38. Öğrencilerin Aktif Olarak Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

		n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Evet	176	218,70	38491,00	22915,00	-,375	,708
	Hayır	266	223,35	59412,00			

Tablo 38’de öğrencilerin aktif olarak spor yapma durumu değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük toplam puanına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puanı ile öğrencilerin aktif olarak spor yapma durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 39. Öğrencilerin Kredi Alma Durumu Değişkenine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Toplam Puanına İlişkin Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

		n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Evet	149	224,82	36478,00	18354,00	-2,738	,006*
	Hayır	293	209,64	61425,00			

*p<.05

Tablo 39'da öğrencilerin kredi alma durumu değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük toplam puanına göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; Öğrenilmiş güçlülük toplam puanı ile öğrencilerin kredi alma durumu değişkenine arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (U= 18354,00 P= 0,006<0.05).

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA

Karar Verme İle İlgili Bulguların Yorumu

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular bu bölümde tartışılmış ve yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular, ilgili literatürdeki karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük ile ilgili bulgularla desteklenmiştir. İncelenen literatürde karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük ile ilgili araştırmayı birlikte değerlendiren bulguya rastlanmamıştır. Karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük tarzları konularında birbirinden bağımsız çalışmalara rastlanmış ve yapılan çalışma bu araştırmalardaki bulgularla desteklenmeye çalışılmıştır.

Bu bölümde meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf, eğitim programı, yaşadıkları yer, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, baba mesleği, anne çalışma durumu, aylık gelir, spor yapan-yapmayan ve kredi alma durumu değişkenlerine göre karar verme düzeyleri, karar verme ölçeğinin (karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme düzeyleri) alt boyutlarında farklılaşıp, farklılaşmadığı incelenmiş, yorumlanmış ve tartışılmıştır. Yine, cinsiyet, yaş, sınıf, eğitim programı, yaşadıkları yer, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, baba mesleği, anne çalışma durumu, aylık gelir, spor yapan-yapmayan ve kredi alma durumu değişkenlerine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, yorumlanmış ve tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin (%57,2)'sini 253 kadın, (% 42,8)'ini ise 189 erkek oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 91 kişi (% 20,6)'sını 17-18 yaş arası, 238 kişi (%53,8)'ini 19-20 yaş arası, 93 kişi (%21,0)'nı 21-22 yaş arası ve 20 kişi (% 4,5) 'ini ise 23 yaş ve üzeri oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 213 kişi (% 48,2)'sini 1. Sınıf, 229 kişi (%51,8)'ini ise 2. sınıfta okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim programında 270 kişi (% 61,1)'i 1. öğretim, 172 kişi (%38,9)'u ise 2. öğretim programında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, öğrenci evinde kalan 64 kişi (%14,5)'i, kredi yurtlarda kalan 268 kişi (%60,6)'sı, özel yurttan kalan 63 kişi (%14,3)'ü ve ailesi ile birlikte yaşayan 47 kişi ise çalışmanın (%10,6)'lık kısmını oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi, okuryazar olmayan 35 kişi (%7,9), okuryazar olan 33 kişi (%7,5), ilköğretim mezunu 190 kişi (%43,0), ortaokul mezunu 99 kişi (%22,4), lise mezunu 67 kişi (%15,2) ve üniversite mezunu 18 kişi (%4,1)'lik kısmını oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyi, okuryazar olmayan 7 kişi (%1,6), okuryazar olan 14 kişi (%3,2), ilköğretim mezunu 172 kişi (%38,9), ortaokul mezunu 115 kişi (%26,0), lise mezunu 107 kişi (%24,2) ve üniversite mezunu 27 kişi (%6,1)'lik kısmını oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba meslekleri, memur olan 49 kişi (% 11,1), işçi 95 kişi (%21,5), esnaf 53 kişi (% 12,0), çiftçi 114 kişi (%25,8), emekli 72 kişi (%16,3) ve serbest meslek 59 kişi (%13,3)'lük kısmını oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne çalışma durumlarında, 60 kişinin çalıştığı (% 13,6), 382 kişinin (% 86,4)'ünün ise öğrencilerin annelerinin çalışmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık gelir düzeyleri, 0-500 TL gelire sahip olan 233 kişi (% 52,7), 501-750 TL gelir düzeyine sahip olan 70 kişi (% 15,8), 751-1000 TL gelir düzeyine sahip olan 43 kişi (% 9,7), 1001-1250 TL gelire sahip olan 43 kişi (% 9,7), 1251-1500 TL gelir düzeyine sahip olan 32 kişi (% 7,2) ise 1501 ve üzeri gelir düzeyine sahip olan 21 kişi çalışmanın (% 4,8)'lik kısmını oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aktif olarak spor yapma durumları, 176 kişinin (% 39,8)'nin spor yaptığı, 266 kişinin (% 60,2) ise spor yapmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kredi alma durumlarında, 149 kişi (% 33,7)'nün kredi aldığı, 293 kişinin (% 66,3) ise kredi almadığı görülmüştür.

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin, karar vermede öz saygı ve karar verme ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanlar genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin karar vermede öz saygı düzeylerinin ve karar verme stillerinden dikkatli karar verme stilini kullanma düzeylerinin yüksek olduğu; karar verme stillerinden kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerini kullanma düzeylerinin ise düşük olduğu gözlenmiştir. Bu sonuca göre, öğrencilerin karar verme aşamasında kendilerine güvendikleri; karar vermeden önce gerekli ön araştırmaları yaparak, alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yaptıkları; kararları başkalarına bırakma ve sorumluluğu bir başkasına devretme eğilimi göstermedikleri bir başka deyişle karar vermekten kaçınmak yerine dikkatli karar verdikleri; verecekleri kararları erteleme ve karşılaştıkları problemleri zaman baskısı altında hissedip aceleci kararlar verme eğiliminde olmadıkları söylenebilir.

İlgili alan yazında farklı çalışma gruplarıyla yapılan ve araştırma bulgularımızla paralellik gösteren birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda; Çetin (2009), beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinden dikkatli karar verme stilini kullanma düzeylerinin yüksek olduğunu, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinin kullanma düzeylerinin ise düşük olduğunu; Çetin ve ark. (2010), beden eğitimi ve spor yüksekokulu özel yetenek sınavına katılan adayların, karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinden dikkatli karar verme stilini kullanma düzeylerinin orta ve kaçınan karar verme stilini kullanma düzeylerinin ise düşük olduğu; Vural (2013)'ın Spor genel müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatında görev yapan spor yöneticilerine yaptığı çalışmasında spor yöneticilerinin karar vermede öz saygı ve dikkatli karar verme stili alt boyutlarında yüksek puan ortalamasına; kaçınan, erteleyici ve panik karar verme alt boyutlarında ise düşük puan ortalamasına sahip oldukları saptanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, cinsiyet değişkeni ile karar vermede öz saygı, karar verme stillerinden dikkatli, erteleyici ve panik karar verme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Literatürdeki benzer araştırmalar ile karşılaştırıldığında; Dinçer (2013), yapmış olduğu çalışma bulgularına göre, cinsiyet değişkeni ile karar vermede öz saygı ve karar verme stilleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Diğer yandan kadın yöneticilerin, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme boyutlarının daha belirgin olduğunu izlenmiştir. Ayrıca, Sinangil (1993), Deniz (2002), Taşdelen (2002), Kesici (2002), Avşaroğlu (2007), eğitim seviyesi yükseldikçe hem karar vermede özsaygı da hem de karar verme stili alt boyutları birleşenlerince cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişleridir.

Araştırmaya katılan meslek yüksekokulu öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre, kaçınan karar verme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması ($M = 207,02$) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması ($M= 240,88$)'dir. Bu farklılığın sonucunda, erkek öğrencilerin kaçınan karar verme düzeyleri, kadın öğrencilerin kaçınan karar verme düzeylerinden yüksek çıkmıştır. Kaçınan karar verme stiline öğrencilerin cinsiyetleri açısından anlamlı düzeyde farklılık çıkmasını ise öğrencilerin sorumluluklarının bilincinde olmadığı, herhangi bir durumda kendini baskı altında hissetmesi, aceleci yaklaşımdan uzak karar veremediği şeklinde açıklanabilir. Literatüre baktığımız zaman, öğrencilerin kaçınan karar verme de cinsiyet değişkenine yönelik anlamlı farklılık gösteren sonuçlara rastlanılmamıştır. Bu duruma, araştırma gruplarının farklı olmasının neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan meslek yüksekokulu öğrencilerin yaş değişkenine ilişkin olarak karar vermede özsaygı, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme stilleri alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. 17-18 yaş grubunda olan öğrencilerin 19-20 yaş ve 21-22 yaş grubunda olanlara göre karar vermede öz saygı düzeyleri düşüktür. 23 yaş ve üzerinde olan öğrencilerin, 19-20 yaş ve 21-22 yaş grubunda olanlara göre karar vermede öz saygı düzeylerine göre düşüktür. Karar verme stilleri alt boyutlarından kaçınan karar vermede öğrencilerin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X^2 değeri= 10,044 $P= ,005<0.018$). 19-20 yaş grubunda olan öğrencilerin, 17-18 yaş ile 23 yaş ve üzeri olanlara göre düşüktür. Karar verme stilleri alt boyutlarından erteleyici karar vermede öğrencilerin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X^2 değeri= 9,060 $P= ,005<0.028$). 17-18 yaş grubunda olan öğrencilerin, 19-20 yaş ve 21-22 yaş grubunda olanlara göre yüksek çıkmıştır. Karar verme stilleri alt

boyutlarından panik karar vermede öğrencilerin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X^2 değeri= 12,751 P= ,005<0.005). 17 – 18 yaş grubunda olan öğrencilerin, 19-20 yaş, 21-22 yaş grubunda olanlara göre yüksektir.

Literatürdeki benzer araştırmalar ile karşılaştırıldığında; Uzunoğlu ve ark (2009), yaptıkları çalışmada hakemlerin yaş gruplarına göre sadece karar vermede kaçınan karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılığın olduğunu tespit etmişlerdir. Dinçer (2013)'de spor yöneticilerinin karar verme stilleri ile problem çözme becerileri üzerine yaptığı çalışmasındaki sonuçlarda çalışmamıza paralellik göstermektedir. Ayrıca dikkatli karar verme düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

İlgili literatürde araştırma bulgularımızla paralellik göstermeyen, örtüşmeyen ve araştırma grubunun farklılığından kaynaklandığı düşünülen (Kuzgun 1992, Taşçı 2011, Altay 2011, Vural 2013) çalışmalarda vardır. Aynı zamanda araştırma bulgularımızla paralellik gösteren karar verme stillerinin yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit eden çalışmalar da (Baron ve ark 1993, İlmez 2010, Temur 2012) mevcuttur.

Araştırmaya katılan meslek yüksekokulu öğrencilerin sınıf değişkeni ile karar verme ölçeği alt boyutlarından dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bunun sonucunda öğrencilerin, kaçınan karar verme stiline, bireyin karar vermekten kaçmaması, kararlarını kendi alabilmesi ve böylece sorumluluklarını taşımasından dolayı açıklanabilir. Erteleyici karar verme stiline ise verilecek kararları mazeret olmadan doğrudan kendisi tarafından verilmesiyle açıklanabilir. Panik karar verme stiline ve dikkatli karar verme stiline ise bireyin vereceği kararlara karşı olumlu ve sakin bir yöntemle yaklaşmasıyla açıklanabilir.

İlgili literatürde araştırma bulgularımızla paralellik göstermeyen, örtüşmeyen ve araştırma grubunun farklılığından düşünülen, Taşğit (2012), Çetin (2009), Mann ve ark. (1998), Deniz (2002), Öztapak (2013), Sinangil (1993) ve Tiryaki (1997) çalışmaları da mevcuttur.

Çalışmamızda sınıf değişkeni ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu farklılaşma sonucunda 2.sınıf öğrencilerinin sıra ortalaması ($M = 235,53$) iken 1.sınıf öğrencilerinin sıra ortalaması ($M = 206,42$) göre daha yüksek çıkmıştır. Karar vermede öz saygının birey üzerinde özgüven duygusunun düşük olmasından dolayı ve sorumlulukları karşısında karar alacağı durumlarda rahat bir şekilde karar alamamasından kaynaklanmakta olduğu düşünülmektedir.

İlgili literatürde araştırma bulgularımızla paralellik göstermeyen, örtüşmeyen ve araştırma grubunun farklılığından düşünülen, Kurt (2016)'da orta öğretim öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi çalışmasında karar vermede öz saygı düzeyinin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığını saptamıştır.

Araştırmaya katılan meslek yüksekokulu öğrencilerin, okudukları öğretim programı ile karar verme stilleri düzeylerine göre inceleme sonrasında karar vermede öz saygı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Ortalama değerlere baktığımızda 1. Öğretim öğrencilerinin sıra ortalaması ($M = 213,26$) iken 2. Öğretim öğrencilerinde sıra ortalaması ($M = 206,18$)'dır. Bu farklılaşma sonucunda; 1.öğretim öğrencilerinin karar vermede özsaygı düzeyleri, 2.öğretim öğrencilerine göre yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla 1.öğretim ve 2.öğretim öğrencilerinin kendilerine olan özgüven duygusu ve sorumluluk alma durumlarının yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin okudukları öğretim programı ile dikkatli karar verme stilleri düzeylerine göre inceleme sonrasında dikkatli karar verme düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Ortalama değerlere baktığımızda 1. Öğretim öğrencilerinin sıra ortalaması ($M = 233,04$) iken 2. Öğretim öğrencilerinde sıra ortalaması ($M = 203,38$)'dır. Bu farklılaşma sonucunda; 1.öğretim öğrencilerinin dikkatli karar verme düzeyleri, 2.öğretim öğrencilerine göre yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla 1.öğretim ve 2.öğretim öğrencilerinin genellikle temkinli olduklarını söyleyebiliriz.

İlgili literatürde araştırma bulgularımızla yapılan incelemeler sonrasında araştırma grubunun farklı olmasından dolayı gerekli bulgulara rastlanılmamıştır. Çalışmamızın bundan sonra yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin okudukları öğretim programı ile dikkatli karar verme stilleri düzeylerine göre inceleme sonrasında, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeylerinin anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunun sonucunda kaçınan karar verme ve erteleyici karar verme düzeylerinin öğretim programına göre ortalamalarına bakacak olursak; 2.öğretim öğrencilerin, 1.öğretim öğrencilerine göre daha belirgin çıkmıştır. Panik karar verme düzeylerinde ise 1.öğretim öğrencilerin, 2.öğretim öğrencilerine göre daha belirgin sonuçlar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin üniversite eğitimi almaları, donanımlarının farkında olmakla birlikte, sıradan alınan kararların yaşantılarında problem teşkil edeceğinin bilincinde olmasıyla açıklanabilir.

İlgili literatürde araştırma bulgularımızla yapılan incelemeler sonrasında araştırma grubunun farklı olmasından dolayı gerekli bulgulara rastlanılmamıştır. Çalışmamızın bundan sonra yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin barınma değişkeni ile karar vermede öz saygı ve karar verme ölçeği tüm alt boyutlarının (dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik) düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunun sonucunda öğrencilerin kaldıkları yerlerin, akademik düzeylerini geliştirebildikleri, kalabalık ortamlarda daha çok bireysel tutum ve davranışlarını benimsemesi, gençlerin kendilerini ve çevresindeki gelişimleri takip edebilmesi ile bağdaştırabiliriz.

İlgili literatürde araştırma bulgularımızla yapılan incelemeler sonrasında araştırma grubunun farklı olmasından dolayı gerekli bulgulara rastlanılmamıştır. Çalışmamızın bundan sonra yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin, anne eğitim düzeyi değişkenine göre karar vermede özsaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre karar verme ölçeği tüm alt boyutlarının (dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik) düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İlgili alan yazında farklı çalışma gruplarıyla yapılan ve araştırma bulgularımızla paralellik gösteren birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda; Özel (2009), ergenlerin denetim odaklarına ve algıladıkları ebeveyn çocuk yetiştirme tutumuna göre karar verme biçimlerinin incelenmesi adlı çalışmasında anne eğitim değişkenine göre karar vermede özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olduğunu tespit etmiştir. Yiğit (2005), mantıklı ve içtepkisel karar verme vermede anne eğitim düzeyinin etkili olduğunu bulmuştur. Candangil (2005), özsaygı boyutunda anne eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık saptamamıştır. Tunç (2011), yaptığı araştırma sonucunda, öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre karar vermede öz saygı ve karar verme stilleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Kurt (2016), orta öğretim öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı

değişkenler açısından incelenmesi çalışmasında anne eğitim düzeyin öğrencilerin karar vermede özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptamıştır.

İlgili literatürde araştırma bulgularımızla paralellik göstermeyen, örtüşmeyen ve araştırma grubunun farklılığından düşünülen çalışmalar da mevcuttur.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin barınma değişkeni ile karar vermede öz saygı ve karar verme ölçeği tüm alt boyutlarının (dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik) düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İlgili alan yazında farklı çalışma gruplarıyla yapılan ve araştırma bulgularımızla paralellik gösteren çalışma mevcuttur. Yapılan araştırmalar, sonucunda; bireylerin, bağımsız karar verme, mantıklı karar verme ve içtepisel karar verme stratejilerinde öğrenim düzeyine göre puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tiryaki, 1997, Deniz, 2002). Babalar sadece evin geçimini sağlamakla kendini sorumlu hisseder. Dolayısıyla çocukların genel problemlerine anneleri yardım eder. Anneler çocukların her zaman eğitim ve öğretim hayatları ile daha yakından ilgilidir. Bu sebeple babaların çocuklarla çok fazla vakit geçirme olanakları olmadığı için karar verme stilleri ve özsaygı üzerinde bir etkisinin olmadığı düşünülebilir. Aynı zamanda (Gürçay, 1998; Candangil, 2005; Yiğit, 2005) araştırmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin baba mesleği değişkeni ile dikkatli karar verme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Baba mesleği memur olanların, çiftçi ve serbest meslek olanlara göre dikkatli karar verme düzeyleri düşük çıkmıştır. Baba mesleği esnaf olanların, çiftçi ve serbest meslek olanlara göre dikkatli karar verme düzeyleri düşük çıkmıştır. Literatür incelendiğinde çalışma bulgularımıza paralellik göstermeyen, araştırma grubundan kaynaklanmasından dolayı çalışma bulunmamaktadır.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin baba mesleği değişkeni ile karar verme de öz saygı ve karar verme alt boyutları (kaçınan, erteleyici, panik karar verme) düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Baba mesleği serbest meslek olan öğrencilerin, memur, işçi, çiftçi, emekli olanlara göre karar verme öz saygı ve kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri düşük çıkmıştır. Bu konudan yapılan araştırma sonuçlarına baktığımız zaman; Temel (2015) yaptığı beden eğitimi öğretmenlerinin, problem çözme becerileri, karar verme stilleri ve öfke tarzları çalışmasının bulguları çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Bağlıkol (2010) yapmış olduğu çalışmada ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin kendine saygı ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne çalışma durumu değişkenine ilişkin olarak karar vermede özsaygı, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme stilleri alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Literatür çalışmalarına baktığımız zaman araştırma bulgularımız ile paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur. Kurt (2016) orta öğretim öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenlerine göre incelenmesi çalışmasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çalışmamızı destekler durumdadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine ilişkin olarak karar vermede öz saygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Aylık gelir durumu 0-500TL olanların 1501TL ve yukarısı olanlara göre karar vermede öz saygı düzeyleri düşük çıkmıştır. Aylık gelir durumu 501-750TL olanların, 1001-1250TL ve 1501TL ve yukarısı olanlara göre karar vermede öz saygı düzeyleri düşük çıkmıştır. Aylık gelir durumu 1001-1250TL olanların, 1501TL ve yukarısı olanlara göre karar vermede öz saygı düzeyleri düşük

çıkmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine ilişkin olarak kaçınan karar verme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Aylık gelir durumu, 0-500TL olanların, 1251-1500TL ve 1501TL ve yukarısı olanlara göre kaçınan karar verme düzeyleri düşük çıkmıştır. Aylık gelir durumu 501-750TL olanların, 1251-1500TL ve 1501TL ve yukarısı olanlara göre kaçınan karar verme düzeyleri düşük çıkmıştır. Literatür çalışmaları incelendiği zaman; Özel (2009) yaptığı çalışmada, ailenin gelir düzeyi arttıkça ergenin aileden alacağı desteğinde artırıp, kararlarında maddiyatın da etkili olduğu kendine güven duygusunu pekiştireceği düşünülmektedir. Maddiyatın sağladığı imkânlarla ergenin rahat ulaşması, ailenin bunu destekleyici yöndeki tutumu ile birey kararlarında öz güvenli ve seçici olacağı; gelir düzeyi düştükçe ergenin kararlarında sorumluluk almayıp ve umursamaz davranacağı elde edilen araştırma bulguları ile desteklenmiştir. Kurt (2016) orta öğretim öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenlerine göre incelenmesi adlı araştırması çalışmamızı destekler durumdadır.

Aile gelir düzeyi değişkenine göre dikkatli karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bireylerin karar verme de özsaygı düzeyleri, gelir düzeylerinin sosyo-ekonomik yapılarına paralel olarak artmaktadır. Bu durum öğrencilerin, ailelerinin üst sosyo-ekonomik düzeye sahip anne-babaların çocuklarının geleceği konusunda kararlarını kendilerine bırakırken, gelir düzeyi düşük olan ailelerin ise daha çok ebeveynlerin daha çok karar verdiklerini söyleyebiliriz. Maddi imkânların tamamıyla sağlanması sonucunda; birey kararlarında kendi seçeceği; gelir düzeyi düştükçe ise kararlarında sorumluluk almayıp ve umursamaz davranacağı araştırma bulgularından elde edilmiştir. Literatür incelendiği zaman; Ayrıca, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ana babalar, çocuklarının yanlış davranışlarını düzeltmeye ve sorunlarını çözmeye çalışırken, çocuğun

çözümü tek basına bulmasına, kendisini yeterli ve sorumlu bir insan olarak görmesine yardımcı olmaları ile açıklayabiliriz. Bu alanda yapılan araştırma bulgularına baktığımızda Yalçınkaya (2001) “yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki aileler, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelere göre daha uzun bir zamanda karar verirken aynı zamanda çok yönlü karar vermede de daha yüksek bir değer elde ettikleri” görüşü de araştırma bulgularımızla örtüşmektedir. Kağıtçıbaşı (1996) “toplumumuzda ailelerin sosyo-ekonomik durumları yükseldikçe çocuğa gösterdikleri sevgi artmakta ve kontrol azalmaktadır” görüşü de araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Taşdelen (2002) yaptığı araştırma bulgularına göre, “kendilerini yüksek SED’de algılayan öğrencilerin daha düşük bağımlı karar verme stili düzeyine sahip olduğu” yargısı da bizim araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Bu konuda yapılan diğer araştırmalara baktığımızda, anne baba tutumlarının ekonomik durumlarla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir Buna göre, gelir düzeyi düşük anne babaların kati bir yöntemle çocuk yetiştirdikleri, orta sınıf annelerinin ise çocukla daha esnek ve serbestçe bir etkileşim kurdukları araştırmalarla kanıtlanmıştır (akt.Tatlılıoğlu 2010). Diğer taraftan Develioğlu (2006), “Ailenin aylık gelirinine göre, annenin eğitim düzeyine göre problem çözme becerileri yüksek ve düşük olan üniversite öğrencilerinin mantıklı karar verme, iç tepkisel karar verme ve kararsızlık stratejisine ilişkin fark görülmemiştir” yargısı araştırma bulgularımıza ters düşmektedir. Yurt dışında yapılan araştırma bulgularına baktığımızda, Luster, Rhoades ve Haas (1989), “düşük sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocuklarının büyükleri ve toplumun isteklerine uymalarına, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ise çocuğun kendi kendisini yönetmesine değer verdikleri” sonucu da bizim bulgularımızla paralellik göstermektedir (Akt: Tatlılıoğlu 2010).

Araştırmaya katılan öğrencilerin, karar verme de özsaygı ve karar verme ölçeği alt boyutlarının (dikkatli, kaçınan, erteleyici, panik) spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulguya dayanarak, öğrencilerin yaşadığı bölgede spor yapmalarını sağlayacak fiziki şartların yetersiz olması sonuçları etkilemektedir.

Literatür çalışmaları incelendiğinde; bulgularımızla paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur. Çetin (2009), beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme ölçeği tüm alt boyutlarının spor yapma düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını; Çetin ve ark. (2010), ise beden eğitimi ve spor yüksekokulu özel yetenek sınavına katılan adayların, karar vermede öz saygı ve karar verme ölçeği alt boyutlarının spor yapma düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı; Kurt (2016) yaptığı çalışmada, karar verme ölçeği tüm alt boyutlarının spor türüne göre anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiştir. Bu bulgular çalışma bulgularını desteklemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, karar verme de özsaygı ve erteleyici karar verme düzeylerinin kredi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Öğrencilerin karar vermede öz saygı düzeylerine göre kredi alma durumu değişkenin sıra toplam puanlarına bakıldığı zaman; kredi alanların ($M = 200,26$) iken, kredi almayanların ($M = 212,02$) yüksek çıkmıştır. Kredi alan öğrencilerin öz güven duygularının karar verme de daha gelişmiş düzeyde olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin erteleyici karar verme düzeylerine göre kredi alma durumu değişkenin sıra toplam puanlarına bakıldığı zaman; kredi alanların ($M = 203,56$) iken, kredi almayanların ($M = 229,09$) yüksek çıkmıştır. Kredi alan öğrencilerin doğru kararı verebilmek için erteleyici duygusunu kullandığını söyleyebiliriz.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin kredi alma değişkenine göre dikkatli, kaçingan ve panik karar verme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Literatür çalışmaları incelendiği zaman araştırma grubunun farklı olmasından dolayı çalışma bulunmamaktadır.

Öğrenilmiş Güçlülük İle İlgili Bulguların Yorumu

Elde edilen sonuçların karşılaştırılmasını yapma adına literatür incelendiğinde, öğrenilmiş güçlülük konusunu inceleyen araştırmalara pek rastlanılmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin ölçekten alınabilecek puan ortalamasının üzerinde ($114,16 \pm 15,33$) olduğu görülmüştür. Daha önce de belirtildiği gibi ölçekten min. 36, max.180 puan alınabilmektedir. Dolayısıyla araştırmanın sonucunda alınan min.68, max. 168 dir. Bu sonuçlar araştırma kapsamındaki öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin ortalamının üzerinde olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde çalışma bulguları ile paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur. Dönmez ve Genç (2006) öğretmenler üzerinde yaptıkları araştırmalarında öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin algılamalarının ortalamının üstünde (3,60) olduğunu belirtmektedirler. Öğretmenler üzerinde yapılan bir diğer araştırmada ise Özgür vd. (2007) 128,64 ortalama değeri elde etmişlerdir. Taşçı vd. (2007) ile Yıldırım vd. (2007) tarafından hemşireler üzerinde yapılan iki farklı araştırmada elde edilen ortalama puan aynı olup 122,97'dir. Yine Uğurlu ve Ekinci (2007) tarafından hemşireler üzerinde yapılan araştırmada hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi ortalama puanı 113,90 olarak hesaplanmıştır. Yıldırım ve Ekinci (2005) tarafından eğitimi hemşirelik olan ve olmayan üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada elde edilen ortalama puan ise 120,07'dir. Akbaba ve Gözüm

(1998) hemşirelik öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin 120,76, Bilge ve Pektaş (2004) 122,7 olduğunu belirtmektedir. Coşkun (2009), ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük ortalamalarının 114,86 olduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla öğretmenler üzerinde yürütülen diğer iki araştırma (Dönmez ve Genç, 2006; Özgür vd., 2007) sonuçları ile bu çalışmada elde edilen sonuçların oldukça yakın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin, Türkiye’de yapılmış olan diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırıldığında, hemşireler ile üniversite ve ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Yıldız (2014) örgütlerde öğrenilmiş güçlülük kavramı ve insan kaynakları departmanı çalışanları üzerine yapmış olduğu çalışmasından elde edilen 108,64 sonucu çalışmamızı destekler durumdadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, cinsiyet değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Literatür incelendiğinde çalışmamıza paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur. Dönmez ve Genç (2006), Çakır(2009), Yıldırım ve Ekinci (2005), Yürür ve Keser (2010) da cinsiyet değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Bununla birlikte çalışma bulgularımız ile paralellik göstermeyen çalışmalar da mevcuttur. Coşkun (2009) tarafından ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan araştırma sonucunda, kız ve erkek öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı fark tespit etmiştir. Başka bir çalışmada ise Coşkun (2007) öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiğini, kız öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin, erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, yaş değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

İlgili literatür çalışmaları incelendiğinde çalışmamıza paralellik göstren; Çakır (2009), tarafından yapılmış olan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Yaş grupları bazında da daha genç öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin yüksek olması olası bir sonuç olarak kabul edilebilirdi. Ancak sonuçlar yaş grubunun öğrenilmiş güçlülük düzeyini açıklayan bir değişken olmadığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, sınıf değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Literatür çalışmaları incelendiğinde çalışmamıza paralellik gösteren; Bağdatlı (2016) yaptığı çalışmada sınıf düzeyi arttıkça öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Sarıcı'nın (1999), üniversite öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile ilgili çalışmasında; 4.sınıf öğrencilerinin, diğer alt sınıfta bulunan öğrencilere göre, öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, öğrenim gördükleri öğretim programı değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ortalama değerlere baktığımız da 1.öğretim öğrencilerin ($M = 230,96$) iken, 2.öğretim öğrencilerin ($M = 206,66$) olarak görülmektedir. 1.öğretim öğrencilerinin, 2.öğretim öğrencilerine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek çıkmıştır. 2.öğretim programı okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, nerede kaldıkları değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Ortalama değerlere baktığımız zaman birbirine yakın dağılım göstermektedir. Öğrenilmiş güçlülük düzeyinin nerede kaldıkları değişkenine göre etkisinin olmadığını söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, anne eğitim durumu değişkeninin öğrenilmiş güçlülük düzeyine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ortalama değerlere baktığımız zaman, anne eğitim durumu ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite olanların sıra ortalaması birbirine yakın dağılım göstermiştir. Ancak, anne eğitim durumu okuryazar olanın ($M= 183,23$), okuryazar değil olanın ise ($M =258,00$) olarak görülmektedir. Aslında anne eğitim düzeyi okuryazar değil olan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü anneler çocuklarının her şeyi ile ilgilendikleri için, çocuklarında annelerinden nasıl öğrendiği burada önemli bir rol oynamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, baba eğitim durumunun öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak öğrencilerin, baba eğitim durumuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeylerini etkileyecek bir durum değildir. Çünkü aile de çocuklar ile ilgilenen ebeveyn anne olduğundan dolayı babanın ilgilenmesi konusunda geride olması durumu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, baba mesleği değişkeninin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Ortalama değerlere baktığımız zaman, baba mesleği çiftçi olanın, memur, işçi, esnaf, emekli ve serbest meslek olanlara göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşüktür. Aslında çiftçi mesleği olan babanın öğrenim durumu, yaşam koşulları vb. faktörlerin çocuk üzerinde öğrenilmiş güçlülük düzeyine etkisinin olduğunu diyebiliriz.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, anne çalışma durumu değişkeninin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Annesi çalışmayan öğrencilerin, çalışanlara göre ortalaması yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla çalışan annelerin çocuklarıyla yeterli ilgilenmesi daha azdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, aylık gelir durumu değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ortalama değerlere baktığımız zaman aylık geliri 751-1000TL olanların, 0-500TL, 501-750TL, 1001-1250TL,1250-1500TL ve 1501 ve yukarısı aylık geliri olanlara göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşük çıkmıştır. Aslında öğrencilerin aylık gelir durumu kısmen öğrenilmiş güçlülük düzeylerini etkilemektedir. Çünkü insanın yaşantısında stres vb. durumlarla karşı karşıya kalması maddi durumlardan dolayı olduğu için etkileyebilmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, aktif olarak spor yapma durumunun öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ortalama değerlere baktığımız zaman spor yapan öğrencilerin, yapmayanlara göre ortalamasının düşük çıktığını görmekteyiz. Buradan hareketle spor yapan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşüktür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kredi alma durumu değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin incelenmesi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Ortalama değerlere baktığımız zaman, kredi alan öğrencilerin sıra ortalaması ($M = 224,82$), almayan öğrencilerin ($M = 209,64$) olarak bulunmuştur. Kredi almayan öğrencilerin, alan öğrencilere göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşüktür. Dolayısıyla maddi kaynaklar öğrenilmiş güçlülük düzeylerine etki edecek bir durum olarak görülmektedir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ile Karar Verme Stillерinin incelenmesi sonucunda elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Bu araştırma; Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesine bağlı Ermenek Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerini ve karar verme stillerini tespit ederek, demografik özelliklerine göre farklılaşıp-farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılmıştır.

a) Meslek yüksekokulu öğrencilerinin karar verme de öz saygı düzeylerinde;

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin karar vermede öz saygı düzeylerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz, (ölçekten alınabilecek en düşük değer 0, en yüksek değer 12 olmasından dolayı yapılan çalışmada ise öğrencilerin karar vermede öz saygı toplam puanı 8,38 olarak bulunmuştur).

2. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin karar vermede öz saygı düzeylerinde; cinsiyet değişkenine, kaldıkları yer değişkenine, baba eğitim durumu değişkenine, anne çalışma durumu değişkenine, aktif olarak spor yapıp yapmama değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilirken, yaş değişkenine, okudukları sınıf değişkenine, okudukları öğretim programı değişkenine, anne eğitim durumu değişkenine, aylık gelir durumu değişkenine ve kredi alma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

b) Meslek yüksekokulu öğrencilerinin karar verme stilleri düzeylerinde;

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin karar verme düzeyleri dikkatli karar vermede yüksek (ölçekten alınabilecek en küçük değer 0 en yüksek değer 12 olması dolayısıyla, yapılan çalışmada ise öğrencilerin dikkatli puan ortalamalarının 7,85 olarak bulunması), bunun yanı sıra kaçınan karar vermede (ölçekten alınabilecek en küçük değer 0 en yüksek değer ise 12 olması nedeniyle yapılan çalışmada ise öğrencilerin kaçınan puan ortalamalarının 4,94 olarak bulunması), erteleyici karar verme (ölçekten alınabilecek en küçük değer 0 en yüksek değer ise 10 olması münasebetiyle yapılan çalışmada ise öğretmenlerin erteleyici puan ortalamalarının 4,31 olarak bulunması) ve panik karar verme (ölçekten alınabilecek en küçük değer 0 en yüksek değer ise 10 olması münasebetiyle yapılan çalışmada ise öğretmenlerin kaçınan puan ortalamalarının 4,82 olarak bulunması) karar verme stillerinde ise düşük puana sahip oldukları söyleyebiliriz.

2. Araştırmaya katılan öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarından, kaçınan karar verme düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunurken, diğer alt boyutlardan öz saygı, panik karar verme, erteleyici karar verme ve dikkatli karar verme düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

3. Araştırmaya katılan öğrencilerinin yaş değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarından, dikkatli karar verme düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunurken, diğer alt boyutlardan, panik karar verme, erteleyici karar verme ve kaçınan karar verme düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmüştür.

4. Araştırmaya katılan öğrencilerinin sınıf değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarının dışında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

5. Araştırmaya katılan öğrencilerinin okudukları öğretim programı değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarından, dikkatli karar verme düzeyleri dışında, diğer alt boyutların her birinde anlamlı bir farklılık görölmemiştir.

6. Araştırmaya katılan öğrencilerinin nerede kaldıkları değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

7. Araştırmaya katılan öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görölmemiştir.

8. Araştırmaya katılan öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görölmemiştir.

9. Araştırmaya katılan öğrencilerinin baba mesleği değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarından, dikkatli karar verme düzeyleri haricinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

10. Araştırmaya katılan öğrencilerinin anne çalışma durumu değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görölmemiştir.

11. Araştırmaya katılan öğrencilerinin aylık gelir durumu değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarından, kaçıngan karar verme düzeyleri dışında, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

12. Araştırmaya katılan öğrencilerinin aktif olarak spor yapma durumu değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görölmemiştir.

13. Araştırmaya katılan öğrencilerinin kredi alma durumu değişkenine göre; karar verme ölçeği alt boyutlarından, erteleyici karar verme düzeyleri haricinde anlamlı bir farklılık görölmemiştir.

c) Meslek yüksekokulu öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinde;

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz, (ölçekten alınabilecek en düşük puan 36, en yüksek puan 180 olmasından dolayı yapılan çalışmada ise öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük toplam puanı 114,16 olarak bulunmuştur).

2. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinde; cinsiyet, yaş , sınıf, okudukları öğretim programı, nerede kaldıkları, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu , anne çalışma durumu, aylık gelir durumu ve aktif olarak spor yapma durumu değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilirken, baba mesleği ve kredi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür.

6.2. Öneriler

Öğrencilerin elde ettikleri ve edecekleri başarılarla karar verme düzeylerinin ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin etkisi olduğu bir gerçektir. Bu amaç doğrultusunda öğretim kurumlarında sadece mesleki gelişim için gerekli olan akademik yeterliliklerin kazandırılması değil, sosyal ve kişilik gelişimin de desteklendiği kurumlar olarak düzenlemeler yapılmalıdır. Öğrencilerin karar verme ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin pozitif değer kazanımları hususunda olumlu destek ve yapıcı yaklaşımla gelişebileceği göz önünde bulundurulduğunda, öğrenciler üzerinde grupla danışma ve rehberlik etkinlik ve oturumlarının düzenlenmesi önerilebilir.

Bu araştırmanın temel sınırlılıkları arasında yer alan Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi yelpazesi genişletilerek diğer üniversiteler de yapılan çalışmalarla karşılaştırılabilir, Üniversitelerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik servisleri kurulup, öğrencilerden ihtiyaçları dâhilinde uzman görüşüne başvurularını sağlaması ve desteklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adair, J. (2000). *Karar verme ve problem çözüme*. İngilizceden Çeviren: Nurdan Kalaycı. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Ağargün, M.Y., Beşiroğlu, L., Kıran, Ü.K., Özer, Ö.A. ve Kara, H., (2005), “COPE(Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği): Psikometrik Özelliklere İlişkin Bir Ön Çalışma”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6:221-226.
- Akbaba,S. ve Gözüm,S., (1998), “Bireyin Kendisiyle Olumlu Diyalog Kurma Öğretiminin Stresle Başa Çıkma Üzerine Etkisi”, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 1(1):55-64. Ankara (2006).
- Argun, Y. (2005). *Anne Baba ve Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülüğü ile Okul Öncesi Çocukların Duygusal Davranışsal Güçlülüğü ve Kendilik Algısı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aslan, H. (2006). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ve Cinsiyetlerine Göre Mizah Tarzlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, H. ve Çeçen, R., (2007), “Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Mizah Tarzlarının İncelenmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2):1-14.
- Avşaroğlu, S. (2007). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Avşaroğlu (2007) "Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa Çıkma Stillerinin Benlik Saygısı Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 18: 85-100.

Bacanlı, H. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Baltaş, A. ve Baltaş,Z, (2004), *Stres ve Başa Çıkma Yolları*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Burçak, A. D. M. (2012). *İç Denetim Programının Ergenlerin Denetim Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Savunma Mekanizmalarını Kullanma Biçimi Üzerindeki Etkisi*.
Yayınlanmamış doktora tezi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Burçak,(2014) A .D., Öğrenilmiş Güçlülük Nedir?
http://www.tavsiyedyorum.com/makale_11326.htm, *2013 and Behaviour Therapy in the Eighties*.

Carney, C., Wells. C. (1995). *Discover the career within you*. New York: Cole Publishing Company.

Coşkun, F. (2010). Üniversite Sınavına hazırlanan adaylarda umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlülük. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Ankara,1-89

Coşkun, Y. (2007). Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı algılama düzeyi ilişkisi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 71-85.

Çakır, Ö., (2009a), *Öğrenilmiş Güçlülük ve Çalışma Yaşamı*. (Ed: Keser, A.;Yılmaz, G. Ve Yürür, S.). Çalışma Yaşamında Davranış: Güncel Yaklaşımlar(Ss:147-166). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

- Çetinkaya E. (2013). Atış branşlarında yarışmalara katılan üst seviye atış sporcularının karar verme becerilerinin performansa olan etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Çimen, A. (1999). *Karar Verme*. s.11. İstanbul: Timsah Yayınları.
- Çoban, A. & Hamamcı, Z. (2006). Kontrol odakları farklı ergenlerin karar stratejileri açısından incelenmesi. *Kastamonu eğitim dergisi*, 14(2), 393-402.
- Daft RL.(1994), *Managerial Decision Making Management*. 3. Edition, Orlando, the Dryden Pres.
- Dağ, İ. (1992). Kontrol odagi, öğrenilmiş güçlülük ve psikopatoloji ilişkileri. *Psikoloji Dergisi*, 7 (27), 1-9.
- Deniz, M. Engin, (2002): "*Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin TA-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.*", Yayınlanmamış Doktora Tezi,: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Develioğlu, (2007)"Problem Çözme Becerileri Yüksek Ve Düşük Olan Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Dönmez, B. ve GENÇ, G. , "Genel liselerdeki okul yöneticisi ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin algıları." **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 7(12), 41-60, 2006.
- Eldeleklioğlu, (1996) "*Karar Stratejileri ile Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki.*", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ersever, Hakan. Ö, (1996) "*Karar Verme Becerileri Kazandırma Programının ve Etkileşim Grubu Deneyiminin Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Üzerindeki*

- Etkileri.*”, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güçray, S. (1998). Aile Ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek, Bireyler Arası İlişkilerde Yeterlik Ve Karar Verme İlişkileri. *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 9 (7).
- Güloğlu, B. (2006). *The effect of a cognitive behavioral group counseling program on the learned resourcefulness level and automatic thought patterns of elementary school students.* Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Üniversitesi.
- Gültekin, Z.(2011), *Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Reddiyle Baş Etmeleri ile Denetim Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Eş-Kabul Reddiyle İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kesici, (2002): *"Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi."*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Konya.
- Kurt, Ü., (2016) Karar Verme Sürecinde Yöneticilerin Kişilik Yapılarının Etkileri, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara,
- Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: geliştirilmesi ve standardizasyonu. VII. ulusal psikoloji kongresi bilimsel çalışmaları. Ankara: *Türk Psikologlar Derneği*.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özel M. (2009). Ergenlerin Denetim Odaklarına Ve Algıladıkları Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutumuna Göre Karar Verme Biçimlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul

- Özgür, Ö. (2007). Kurum Bakımı Altındaki Çocukları Anlamak ve Onlarla Çalışmak: Bağlanma Teorisinden Bir Bakış. *E-Journal of New World Sciences Academy*, c. 6, sa. 1, s. 96-106.
- Payne WJ, Eric JJ, James RB. (1993). *The Adaptive Decision Maker*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Phillips, S. D., Friedlander, M. L., Paziienza, N. J., and Kost, P. (1985). *A factor analytic investigation of career decision-making styles*. *Journal of Vocational Behavior*, 26, 106-115.
- Rosenbaum, M. (1990). The role of learned resourcefulness in the self-control of health behavior. In M. Rosenbaum (Eds.). *Learned resourcefulness: on coping skills, self-control, and adaptive behavior* (S. 3-30). New York: Springer Publishing Co.
- Rosenbaum, M., (1980), "A *Schedule For Assessing Self-Control Behaviors: Preliminary Findings*", *Behavioral Therapy*, 11:109-121.
- Scott, S.G., Bruce, R.A. (1995). *Decision Making Style: The Development and Assessment of a New Measure*. *Educational and Psychological Measurement*, 55(5), 818-831.
- Sürük, N. (1994). *Üniversite öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşçı, A. D. Özer, F. G. ve Koştı, N. (2007). Pamukkale üniversitesi hastanesinde çalışan hemşirelerin stresle baş etme stratejilerinin belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10 (2),41-48.
- Taşdelen, A. (2002). Öğretmen Adaylarının Farklı Psiko-Sosyal Değişkenlere Göre Karar Stilleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Tatlıhoğlu K. (2010). Farklı öz-anlayış düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin karar vermede özsayı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmış Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Taymaz, H. (2000). *Okul yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tiryaki, Gül, (1997): "*Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.*" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosun, K. (1992). *İşletme Yönetimi*. s.161. Ankara: Savaş Yayınları.
- Tutar, H. (2007), "*Örgütsel eylemsizliği açıklama aracı olarak öğrenilmiş çaresizlik.*" İş, Güç, Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi, 9 (4), 142-161.
- Uğurlu, N. ve Ekinci, M. (2007). Hemşirelerde kontrol odağı inancı ile stresle başa çıkma stratejileri ve psikolojik belirti gösterme durumları arasındaki ilişkiler. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 23, (2), 117-130.
- Yalçınkaya, H. (2001). İlköğretim Okulu 11-16 Yaş Öğrencilerinin Ailede Karar Vermeye Katılımı Konusundaki Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, M. H., Gülpınar, Ş., Uğuz, Ş., (2012) *İş yaşamında Öğrenilmiş Güçlülük ile İş Stresi Arasındaki İlişkileri Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 2, ss. 133-144.
- Yıldırım, M. H., Gülpınar, Ş., Uğuz, Ş., *İş yaşamında Öğrenilmiş Güçlülük ile İş Stresi Arasındaki İlişkileri Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 2, 2005, ss. 133-144.

- Yıldız, Ç. (2014). Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin başarı ya da başarısızlık durumlarına ilişkin nedensel yüklemeleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yürür, Ş. ve Keser, A. (2010). Öğrenilmiş güçlülük: Öğretmenler üzerinde bir uygulama. Çalışma İlişkileri Dergisi, 1 (1), 59-70.

EKLER

Ek-1. Kişisel Bilgi Formu

BİLİMSEL ANKET

Değerli katılımcı “*MYO’da ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ ile KARAR VERME STİLLERİNİN İNCELENMESİ*” Bu çalışma bilimsel bir amaçla olup, vermiş olduğunuz cevaplar başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırma açısından büyük önem taşıyan ilgi, destek ve katkılarınız için şimdiden tesekkür ederim.

KİŞİSEL BİLGİLER

- 1- Cinsiyetiniz ?
 Kadın Erkek
- 2- Yaşınız ?
 17-18 yaş arası 19-20 yaş arası 21-22 yaş arası 23 yaş ve üzeri
- 3- Okuduğunuz Sınıf ?
 1.sınıf 2.sınıf
- 4- Hangi Öğretimde Okuyorsunuz ?
 Birinci Öğretim İkinci Öğretim
- 5- Nerede Kalıyorsunuz ?
 Öğrenci Evinde Kredi Yurtlarda Özel Yurtta Ailemle Beraber
- 6- Annenizin Eğitim Durumu ?
 Okuryazar Değil Okuryazar İlkokul Ortaokul Lise
 Üniversite
- 7- Babanızın Eğitim Durumu ?
 Okuryazar Değil Okuryazar İlkokul Ortaokul Lise
 Üniversite
- 8- Babanızın Mesleği ?
 Memur İşçi Esnaf Çiftçi Emekli Serbest Meslek
- 9- Anneniz Herhangi Bir İşte Çalışıyor Mu ?
 Evet Hayır
- 10- Aylık Gelir Durumunuz ? (sizin aylık geliriniz)
 0-500 tl 501-750 tl 751-1000 tl 1001-1250 tl 1251-1500 tl
 1501 ve yukarısı
- 11- Aktif Olarak Spor Yapıyor Musunuz ?
 Evet Hayır
- 12- Kredi Alıyor Musunuz ?
 Evet Hayır

ROSENBAUM'UN ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK ÖLÇEĞİ (RÖĞÖ)

Aşağıda kötü bir durum veya olayla karşılaştığında kişilerin neler yapabileceğini anlatan 36 ifade vardır. *Lütfen* her maddeyi dikkatle okuyarak o maddede yer alan ifadenin size ne derece **uygun olduğuna karar veriniz**.

	1. HİÇ TANIMLAMİYOR					
	2. BİRAZ TANIMLIYOR					
	3. OLDUKÇA İYİ TANIMLIYOR					
	4. İYİ TANIMLIYOR					
	5. ÇOK İYİ TANIMLIYOR	1	2	3	4	5
1	Sıkıcı bir iş yaparken, işin en az sıkıcı olan yanını ve bitirdiğimde elde edeceğim kazancı düşünürüm.					
2	Beni bunaltan bir iş yapmak zorunda olduğumda, bunaltımı nasıl yenebileceğimi hayal eder, düşünürüm.					
3	Duyularımı düşüncelerime göre değiştirebilirim.					
4	Sinirlilik ve gerginliğimi yardım almadan yenmek bana güç verir.					
5	Kendimi bedbin (üzüntülü) hissettiğimde hoş olayları düşünmeye çalışırım.					
6	Geçmişte yaptığım hataları düşünmekten kendimi alamam.					
7	Güç bir sorunla karşılaştığımda düzenli bir biçimde çözüm yolları ararım.					
8	Birisi beni zorlarsa işimi daha çabuk yaparım.					
9	Zor bir karar vereceksem bütün bilgiler elimde olsa bile bu kararı ertelerim.					
10	Okuduğum şeye kendimi veremediğimi fark ettiğim zaman dikkatimi toplamak için yollar ararım.					
11	Çalışmayı planladığımda, işimle ilgili olmayan her şeyi ortadan kaldırırım.					
12	Kötü bir huyumdan vazgeçmek istediğimde, bu huyumu devam ettiren nedir diye araştırırım.					
13	Beni sıkan bir düşünce karşısında güzel şeyler düşünmeye çalışırım.					
14	Günde iki paket sigara içiyorsa sigarayı bırakmak için muhtemelen başkasının yardımına ihtiyaç duyarım.					
15	Kendimi kötü hissettiğimde neşeli görünmeye çalışarak ruh halimi değiştiririm.					
16	Kendimi sınırlı ve gergin hissettiğimde, sakinleştirici ilacım varsa bir tane alırım.					
17	Bedbin (üzüntülü) olduğumda kendimi hoşlandığım şeylerle uğraşmaya zorlarım.					
18	Hemen yapabilecek durumda bile olsam hoşlandığım işleri geciktiririm.					
19	Bazı kötü huylarımdan vazgeçebilmem için başkasının yardımına ihtiyaç duyarım.					
20	Oturup belli bir işi yapmam güç geldiğinde, başlayabilmem için değişik yollar ararım.					
21	Beni kötümser yapsa da, gelecekte olabilecek bütün felaketleri düşünmekten kendimi alamam.					
22	Önce yapmam gereken işi bitirip, daha sonra gerçekten hoşlandığım işlere başlamayı tercih ederim.					
23	Bedenimin herhangi bir yerine ağrı hissettiğimde, bunu dert etmemeye çalışırım.					
24	Kötü bir huyumu yendiğimde kendime olan güvenim artar.					
25	Başarısızlıkla gelen kötü huylarımla yemem için, sık sık kendime bunun bir felaket olmadığını ve bir şeyler yapabileceğimi telkin ederim.					
26	Kendimi patlayacakmış gibi hissettiğimde, “dur bir şey yapmadan önce düşün” derim.					
27	Birine çok öfkelenirsem bile davranışlarımı kontrol ederim.					
28	Genellikle bir karar vereceğim zaman, ani kararlar yerine bütün ihtimalleri göz önüne alarak sonuca varmaya çalışırım.					
29	Acilen yapılması gereken şeyler olsa bile, önce yapmaktan hoşlandığım şeyleri yaparım.					
30	Önemli bir işi elimde olmayan nedenlerle geciktirdiğimde kendi kendime sakin olmayı telkin ederim.					
31	Bedenimde bir ağrı hissettiğim zaman, ağrıdan başka şeyler düşünmeye çalışırım.					
32	Yapılacak çok şey olduğunda genellikle bir plan yaparım.					
33	Kısıtlı param olduğunda, kendime bir bütçe yaparım.					
34	Bir iş yaparken dikkatim dağılırsa, işi küçük bölümlere ayırırım.					
35	Sık sık beni rahatsız eden nahoş düşünceleri yenediğim olur.					
36	Aç olduğum halde yemek yeme imkanım yoksa, ya açlığımı unutmaya ya da tok olduğumu düşünmeye çalışırım.					

MELBOURNE KARAR VERME ÖLÇEĞİ I-II

İnsanlar karar verme aşamasında kendilerini ne derecede rahat hissettikleri ile ilgili farklılık gösterirler. Sizin için en uygun ifadeyi lütfen işaretleyiniz.

KISIM I

	1. Doğru 2. Bazen Doğru 3. Doğru Değil	1	2	3
1	Karar verme yeteneğime güvenirim.			
2	Karar verirken kendimi birçok kişiden aşağı görürüm.			
3	Kendimi karar vermede başarılı biri olarak düşünürüm.			
4	Kendimi o kadar cesaretsiz hissederim ki, karar verme uğraşımdan vazgeçerim.			
5	Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.			
6	Diğer insanların, benim kararımdan ziyade, kendi kararlarının doğru olduğu konusunda beni ikna etmeleri kolaydır.			

KISIM II

	1. Doğru 2. Bazen Doğru 3. Doğru Değil	1	2	3
1	Karar verirken kendimi, sanki büyük bir zaman baskısı altındaymışım gibi hissederim.			
2	Bütün alternatifleri göz önünde tutmayı severim.			
3	Kararları diğer kişilere bırakmayı tercih ederim.			
4	Bütün alternatiflerin dezavantajlarını tercih ederim.			
5	Son kararı vermeden önce, önemsiz konular üzerinde çok zaman harcarım.			
6	Kararı en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğimi enine boyuna düşünürüm.			
7	Bir kararı verdikten sonra bile kararı uygulamayı geciktiririm.			
8	Karar verirken, karar hakkında pek çok bilgi toplamaktan hoşlanırım.			
9	Karar vermekten kaçınırım.			
10	Karar vermek zorunda olduğum zaman, karar üzerinde düşünmeye başlamadan önce uzun süre beklerim.			
11	Karar verme konusunda sorumluluk üstlenmeyi sevmem.			
12	Karar vermeden önce amaçlarımı netleştirmeyi çalışırım.			
13	Önemsiz, küçük olayların yolunda gitmeyebileceği olasılığı, benim aniden tercihlerimden dönüş yapmama neden olur.			
14	Bir karar benim tarafımdan veya başka biri tarafından verilecekse, ben karar vermeyi diğer kişiye bırakırım.			
15	Ne zaman zor bir kararla karşı karşıya gelsem, iyi bir çözüm yolu bulma konusunda kendimi kötümser hissederim.			
16	Seçim yapmadan önce çok fazla dikkatli davranırım.			
17	Zorunda kalmadıkça karar vermem.			
18	Son ana kadar karar vermeyi geciktiririm.			
19	Çok daha bilgili kişilerin benim yerime karar vermelerini tercih ederim.			
20	Karar verdikten sonra, kararın doğru olduğuna kendimi inandırmak için çok zaman harcarım.			
21	Karar vermeyi ertelerim.			
22	Acilen karar vermem gereken bir durumda doğru düşünemem.			

